

Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme

The Partial Final Decree Within the Criminal Procedure

Fatih BİRTEK^{*}

Öz

Ceza muhakemesinin, sanık ve fiil olmak üzere iki temel unsuru bulunmaktadır. Yargılamadaki bütün ispat faaliyeti de temelde suç sayılan fiilin işlenip işlenmediğine ve işlenmiş ise sanığın bu suçu işleyip işlenmediğine odaklanmaktadır. Yargılama sonunda verilen hüküm de temelde bu iki hususa ilişkin olarak kurulmaktadır. Ceza muhakemesi açısından bu iki temel unsur birbirine bağlı olduğundan bir bütünün parçaları gibidir.

Tek sanığın tek bir eylem nedeniyle yargılandığı dava bakımından hüküm, yargılama konusu fiil ve sanık bakımından bütün olduğundan, hükmün bölünmezliği ilkesi uyarınca hükmün kısmen kanun yoluna götürülebilmesi mümkün değildir. Ancak bu bütünün dışında kalan yargılamaya ilişkin hususların (örneğin, harç veya vekalet ücreti vs.) kısmen kanun yoluna götürülebilmesi mümkündür.

Sanık sayısının ve yargılama konusu suç sayısının birden fazla olduğu hallerde ise gerçekte birbirinden bağımsız ceza davaları mevcuttur. Ancak yargılamaya ilişkin bazı yarıları sebebiyle bu ceza davaları birlikte görülmektedir. Bağlantılı ceza davalarının birlikte görülmesi halinde dahi, kurulan hüküm gerçekte her sanık ve her suç yönünden ayrı ve bağımsız birden fazla hüküm içermektedir. Bu sebeple, mahiyeti itibarıyla bağımsız hükümler mevcut olduğundan, herhangi bir sanık veya herhangi bir suç yönünden kurulan hükmün diğerlerinden bağımsız bir şekilde kısmen kesinleşmesi mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Ceza Muhakemesi, Hükmün Kesinleşmesi, Kesin Hüküm, Kısmi Kesinleşme, Bağlantılı Ceza Davası.

Abstract

There are two main component of the criminal trial which are defendant and the act (actus reus). All of the evidentiary activity within the trial focuses on whether the act considered as a crime was committed and, if so, whether the defendant committed this crime. The final decree is based these two issues. As these two basic elements are interconnected in terms of criminal procedure, they seems like any parts of a whole. The final decree is the whole in terms of the case of single defendant and single act (actus reus) because of it the partial legal remedy is impossible. The reason is that the principle of whole of final decree. Notwithstanding, the procedural issues (procedural expenditure, retainer etc.) are except of this principle and these part of final decree can raise to an appeal as partially.

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, fbirttek@erciyes.edu.tr

If there are multiple defendant and multiple crime within the same criminal case there are independent criminal cases actually. However, these criminal cases are seen together due to some benefits related to the criminal procedure and evidentiary aspects. The final decree of this kind of criminal related cases comprises a number of independent final decree in terms of defendants and crimes. Therefore, the independent decrees can become partly final in terms of any defendant or any crimes.

Keywords: Criminal Procedure, To Become Final, Final Decree, Partly Final Decree, Linked Criminal Case.

GİRİŞ

İddianamenin kabulüyle başlayan kovuşturma evresi, yargılama konusu olay hakkında CMK m. 223/1 kapsamında sayılan hükümlerden birisinin verilmesi ve bu hükmün kesinleşmesiyle sona ermektedir (CMK m. 2/1-b)¹. “*Kesin hüküm objektif hukuku yaratmaz fakat onu müşahhas hale getirir*”². “*Kesin hüküm*” (res iudicata) müessesesinin geçmişi, Roma hukukuna dayanmaktadır³.

Ceza muhakemesi sonrasında hükmün, “kesin hüküm” adını alması, toplumsal yaşamın getirdiği bir zorunluluk olup, bireyin kesinleşen hüküm sonrasında güven içerisinde yaşamasını teminat altına almaktadır⁴. Kesinleşen hükümle birlikte bireyin –kanunlarla önceden belirlenen istisnai haller dışında – aynı eylem nedeniyle tekrar yargılanması mümkün olmadığından, kesin hüküm birey yönünden “*hukuki bir güvence*” niteliği taşımaktadır. Ayrıca, herhangi bir kurala bağlı olmaksızın tekrarlanan her yargılamanın da maddi gerçeğe ulaşma amacı bakımından daha isabetli bir sonuç ortaya çıkarabilmesi de her zaman mümkün değildir⁵. Bu sebeple geçmişten bu yana hem birey yönünden hukuki bir güvence oluşturması hem de ceza muhakemesinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için “*kesin hüküm*” kurumuna yer verilmiştir.

Hükmün kesinleşmesiyle birlikte gerek maddi ceza hukuku gerekse şekli ceza hukuku ve infaz hukuku yönünden pek çok sonuç ortaya çıkmaktadır. Hiç şüphesiz bu sonuçlardan ilki ve en önemlisi, kesin hükümle birlikte “*ceza davasının tüketilmiş olması*”⁶dır.

“*Ceza davasının tüketilmiş olması*”ndan anlaşılması gereken; yargılama konusu olay ve yargılanan sanık hakkında tesis olunan kesin hüküm ister mahkûmiyete isterse beraate ilişkin olsun, “*aynı olay nedeniyle aynı sanığın*” kanundaki istisnalar dışında tekrar yargılanabilmesinin (veya

1 CMK m. 223 kapsamında verilen kararlardan bir kısmı “*uyuşmazlığı doğrudan doğruya yargılayan*” beraat veya mahkûmiyet gibi kararlar iken; diğer kısmı “*uyuşmazlığı dolayısıyla yargılayan*” düşme ve red gibi kararlardır. Ayrımlar için bkz. Erdener Yurtcan, *CMK Şerhi*, C. II, 7. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, s. 954.

2 Faruk Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1973, s. 580.

3 Erdener Yurtcan, *Kesin Hüküm*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları No. 57, 1987, s. 10; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 603 vd.

4 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 4.

5 Henkel, *Strafverfahrensrecht*, 2. Auflage, Köln 1986, s. 383'ten nakleden Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 4.

6 Friedrich – Christian Schroeder ve Torsten Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Çev. Salih Oktar, İstanbul: Yetkin Yayınları, 2019, s. 64.

cezalandırılabilmesinin) mümkün olmaması^{7,8} ya da başka bir deyişle “kesin hükmün dokunulamaz hale gelmesi”dir⁹. Bu sonuç “ne bis in idem” (aynı şey için ikincisi olmaz) ilkesinin¹⁰ “negatif/olumsuz” etkisidir¹¹. Kesin hükmün gerek taraflar gerekse yargı mercileri açısından “bağlayıcı” olması ise ilkenin “pozitif/olumlu” etkisi olarak tanımlanmaktadır¹².

Ceza muhakemesinde her olay bakımından sonsuza kadar maddi gerçeğin araştırılmasına imkân bulunmadığından¹³, ceza uyuşmazlığının bir noktada “kesin hüküm/ yargı”¹⁴ ile sona erdirilmesi gerekmektedir¹⁵. Toplumdaki barışı¹⁶ ve hukuka olan güveni sağlamak için belli bir olay bakımından maddi gerçeğe ulaşmaktan vazgeçilebilir¹⁷. Mahkemeler tarafından verilen kararlarda hata olması ihtimaline karşı kanun yolunun kabul edilmesi ne kadar doğalsa, uyuşmazlıkların sona erdirilmesi de o kadar büyük bir ihtiyaçtır¹⁸.

- 7 CMK m. 225/1 hükmü uyarınca “Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suçla ilişkin fiil ve faili hakkında verilir”. Bu sebeple, eylemin suç olduğu ancak yargılanan sanık tarafından işlenmediğine karar verilmesi halinde (CMK m. 223/2, b-e fıkraları kapsamında), suç sayılan eylem nedeniyle “başka” bir kimsenin yargılanabilmesi mümkündür. Bu sebeple, ne bis in idem ilkesinin “aynı olay ve aynı sanık” hakkında tesis olunan kesin hükümler yönünden (maddi vakıa ve sanık koşulunun birlikte gerçekleştiği durumlar bakımından) geçerli olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bununla birlikte mahkemenin, sanık tarafından işlendiği iddia olunan eylemin, aslında hiç kimse tarafından işlenmediğine ya da eylemin suç teşkil etmediğine karar vermesi halinde, kesin hüküm iddianamede adı gösterilmeyen fail hakkında da dava açılmasını engeller. Görüş için bkz. Naci Ünver, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları ve Bireysel Başvuru Hakkı*, Ankara: Tüze Yayıncılık, 1998, s. 136.
- 8 CMK m. 223/7 hükmüne göre: “Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm” varsa “davanın reddine” karar verilir. Mülga 1412 sayılı CMUK’ta bu yönde açık bir hüküm bulunmadığı (ve anılan dönemde kesin/ mutlak bozma sebepleri içerisine bu halin eklenmesi gerektiği) hususunda bkz. Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 595. Zikrolunan dönemde, “kesin hüküm itirazı”nın belli bir süreye bağlanmadığı, ancak bu itirazın hükmün kesinleşmesiyle yargılanmanın yenilenmesi nedeni olabileceği öne sürülmüştür. Görüş için bkz. Ünver, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları*, s. 137.
- 9 Eralp Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s. 21.
- 10 İlkenin “tekrarlama yasağı, bir defaya mahsus oluş ilkesi, ceza davasının tüketilmesi” olarak değişik şekillerde tanımlandığı hususunda bkz. Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 33-34.
- 11 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 4,5; Şeyma Cebeci *Türk Ceza Hukuku Bağlamında Ne Bis İn İdem İlkesi*, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi), 2008, s. 3. İlkenin usul hukukuna ilişkin olduğu hususunda bkz. Mustafa Özen, “Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14/1, (2010), 390.
- 12 Öğretide, kesin hükmün ikinci bir yargılamaya/ kovuşturmayaya engel olması nedeniyle bu etki “önleme etkisi” olarak da adlandırılmaktadır. Tanımlama için bkz. Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 5. Söz konusu etki “engelleme etkisi” olarak da tanımlanmaktadır. Açıklama için bkz. Serap Keskin, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık*, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1997, s. 17-18.
- 13 Feridun Yenisey, *Milletlerarası Ceza Hukuku*, İstanbul: Beta Basım, 1988, s. 211; Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 4, 9. Taner’e göre; “Her davanın bir sonu olmak, arkası alınmak gerekir; aksi takdirde iş hiç bitmez.” Açıklama için bkz. M. Tahir Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1945, s. 96.
- 14 Yenisey’e göre; kesinleşen hüküm, “yargı” halini alır. Açıklama için bkz. Feridun Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, İstanbul: Beta Basım Yayın, 1990, s. 217.
- 15 “Kesin hükmün değişmezliği cezanın muhakkak oluşu ile ilgili olup bu ilke kabul edilmemiş olsa idi, adaletten şüphe devam edecek, bu ise cezanın muhakkaklığı azaltan sebeplerden biri olacaktır.” Görüş için bkz. Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 581.
- 16 Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 217.
- 17 Alman Federal Yüksek Mahkemesi’nin BVerfGE II, 380: BCHGSt 9, 327 sayılı kararından nakleden Yenisey, *Milletlerarası*, s. 211.
- 18 Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 217.

Kesin hükümle birlikte, karara konu hukuki sorun çözülmüş sayılacağından¹⁹, kesinleşen karardaki sonuç “doğruluğu hukuken kabule dilen ve artık tartışılmayan”²⁰ bir sonuçtur. Bu sebeple bir kimse hakkında verilen kararın kesinleşmesi sonrasında herhangi bir haklı ve yasal sebep olmaksızın her an tekrar yargılanma ihtimalinin mevcudiyeti hukuk güvenliğini ihlal eder^{21,22}. Bu yönüyle, “geçmişte gerçekleştirilen yargılama sonucunda verilen hüküm, geleceğe yönelik teminattır”²³.

AİHM’e göre; “ne bis in idem” ilkesi, “ceza yargılamalarında adil yargılanma hakkına ilişkin genel teminatla ilgili özel güvencelerden birisidir”²⁴.

Amerikan Yüksek Mahkemesi de ikinci kez aynı suçtan dolayı yargılama engelinin (*the prohibition against ‘double jeopardy’*) anayasal bir ilke olarak kabul edilmesindeki düşüncüyü şu şekilde ortaya koymaktadır: “Angola – Amerikan hukuk sisteminde kökleşmiş olan temel fikir, masum olmasına rağmen suçlu bulunması olasılığını artırmasının yanı sıra – kişiyi utanç içinde bırakarak ve harcama yapmasına neden olarak sürekli bir endişe ve güvensizlik hissiyle yaşamaya zorlamamak için – Devletin tüm kaynakları ve gücüyle iddia edilen bir suçtan dolayı bir kişiyi mahkûm etmek için defalarca girişimde bulunmasına izin verilmemesidir”²⁵.

19 Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Sekizinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016, s. 873.

20 Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 922.

21 Cebeci, “Ne Bis İn İdem İlkesi”, s. 74. AİHS Ek 7 No’lu Protokolün 4. maddesine göre:

“1 – Hiç kimse, bir devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı, aynı devletin yargı yetkisi içindeki ceza yargılamaları kapsamında yeniden yargılanamaz veya cezalandırılmaz.

2 – Yukarıdaki fıkra hükümleri, davanın sonucunu etkileyebilecek yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılmış delillerin mevcut olması veya önceki muhakemelerde temel bir eksikliğin bulunması halinde, ilgili devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak davanın yeniden açılmasına engel değildir.

3 – Bu maddeye, Sözleşme’nin 15. Maddesine dayanmak suretiyle herhangi bir istisna getirilemez”. Bu düzenlemeyle AİHS’in, ne bis in idem ilkesini “suç ve ceza kavramlarının izafi ve büyük ölçüde yöresel olması” nedeniyle “ulusal mevzuata inhisar ettirdiği” ifade edilmektedir. Görüş ve eleştiri için bkz. Feyyaz Gölcüklü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde “Adil Yargılama”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49/1 (1994), s. 233. AİHM’e göre; 7 No’lu Protokol’ün 4. maddesi, “ikinci bir “suç’un kovuşturulmasını veya yargılanmasını, ancak bu suçun birebir veya esasen aynı olgulardan kaynaklanıyor olması halinde” yasaklamaktadır. AİHM, Sergey Zolotukhin/ Rusya Kararı [Büyük Daire], Başvuru No. 14939/03, par. 82.

22 İlke, Türkiye’nin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinde (adil yargılanma hakkı başlığı altında) şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bir ülkenin hukukuna ve ceza yargılama usulüne uygun olarak daha önce kesin biçimde mahkum olan veya beraat eden bir kimse aynı suçtan ötürü ikinci kez yargılanamaz ve cezalandırılmaz”.

Sözleşme metni için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf> Erişim Tarihi: 23.09.2020.

23 Francesco Carrara, *Manuale di Procedura Penale Can Speciali Osservazioni* (Milano:Eugenio e Filippo Cammelli Firenze, 1874), 399’dan nakleden Dilver Nişancı, *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 18. Alman hukukunda bu teminatın, kanun lafzının ötesine geçerek, yeni bir ceza soruşturmasının hukuken kabul edilemeyeceği ve kamu davası hakkının tüketildiği şeklinde geniş yorumlandığı hususunda bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 241.

24 AİHM, Mihalache/ Romanya Kararı, Başvuru No. 54012/10, Par. 48. Öğretiye göre de ilke, adil yargılama ilkesinin doğal bir sonucudur. Açıklama için bkz. Erol Cihan ve Feridun Yenisey, “Ne Bis İn İdem” İlkesi”, *Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı*, Ed. Köksal Bayraktar, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayını, 2004, 220.

25 Amerikan Yüksek Mahkemesi, *Green v. United States*, 355 U.S. 184 (1957), 187, 188. Karar için bkz. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/355/184/> Erişim Tarihi: 22.09.2020.

Anayasa Mahkemesi'ne göre de “*ne bis in idem*” ilkesi, bir “*hukuk devleti ilkesi*”dir²⁶. Hukuk güvenliği ancak kesin hükümle sağlanabileceğinden; kesin hükme saygı mecburiyeti, yalnız idare edenleri ve idare edilenleri değil, kanun koyucuyu dahi bağlar^{27,28}. Bununla birlikte Alman hukukunun aksine, ilke 1982 Anayasası'nda açık bir şekilde düzenlenmemiştir²⁹.

Yargıtay'a göre, ilkenin “*evrensel bir geçerliliği*” mevcut olup, bu ilke, ceza hukukundan disiplin cezalarına, uluslararası savaş hukukundan devletler hukuku yaptırımlarına kadar hukukun birçok alanında kullanılmaktadır³⁰.

“*Ne bis in idem*” ilkesinin olumlu ve olumsuz etkilerinin ortaya çıkabilmesinin ön şartı, hükmün kesinleşmesidir. Ceza muhakemesinde hükmün ne şekilde kesinleşeceği açık bir şekilde düzenlenmiştir. Herhangi bir kanun yolu öngörülmeleyen hükümler bakımından hükmün verilmesiyle (CMK m. 272/3); kanun yolu öngörülüp de kanun yoluna başvurulmayan hükümler bakımından kanun yoluna başvuru süresinin geçirilmesiyle; kanun yolu öngörülüp de bu yola başvuru yapılan hükümler bakımından ise olağan kanun yolu incelemesinin tamamlanmasıyla (istinaf isteminin esastan reddi/ temyiz isteminin esastan reddi ile) (karş. CMK m. 280 ve m. 302) kesinleşme söz konusu olmaktadır³¹.

CMK'de yer alan düzenlemeler açısından bakıldığında, tek sanık ve tek maddi vakıya yönünden verilen hükmün kesinleşip kesinleşmediğinin tespitinde herhangi bir belirsizlik ya da tereddüt söz konusu değildir. Ancak, aynı yargılamada birden fazla sanığın veya bir veya birden fazla sanık hakkında

26 Anayasa Mahkemesi'ne göre: “...aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz (*ne bis in idem*)7 ilkesi gereğince, kişi aynı fiil nedeniyle birden fazla yargılanamaz ve cezalandırılmaz. Ancak, bu ilke mutlak olmayıp, korunan hukuki yararı, unsurları, amacı ve neticesi farklı olması nedeniyle aynı hukuk disiplinleri kapsamında aynı fiilin farklı şekillerde mütalaa edilmesi mümkündür. Bu ilke sadece ceza davalarına ilişkin olduğu için aynı fiilden dolayı ceza soruşturması yanında ayrıca hukuk davası veya disiplin soruşturması açılmasına engel teşkil etmez. Dolayısıyla bir fiilin söz konusu hukuk disiplinlerinin öngördüğü farklı yaptırımlarla cezalandırılması hukuk devleti ve “aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz” ilkesine aykırılık oluşturmaz”. Anayasa Mahkemesi, E.2017/95, K.2017/119, 12/07/2017, par. 12. Anayasa Mahkemesi'ne göre, AİHS Ek 7 No.lu Protokol ile açıkça düzenlenen *ne bis in idem* ilkesi –her bir devletin kendi yargılama yetkisi açısından – güvence sağlamakla (ulusal nitelik taşımakla) birlikte, ülkelerin ikili veya çok taraflı sözleşme akdetmeleri halinde, âkit devletler bakımından da sonuç doğurabilmektedir. Anayasa Mahkemesi, İrfan Yılmaz Başvurusu, Başvuru No. 2018/9678, par. 27.

27 Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 580. Anayasa Mahkemesi, Süleyman Başmeydan Başvurusu [GK], Başvuru No. 2015/6164, par. 48.

28 İlkenin Anayasa'da açıkça düzenlenmediği, CMK'de ise dolaylı bir şekilde düzenlendiği hususunda bkz. Faruk Özkan, “Türk Hukukunda Non Bis In Idem İlkesi”, Haz. Fatih Selami Mahmutoglu, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2010, s. 13. Türk hukukunda da ilkenin yazılı olmayan bir hukuk kuralı olarak geçerli olsa da önemini vurgulamak için Anayasa'da açıkça düzenlenmesi gerektiği haklı olarak ifade edilmektedir. Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 103.

29 İlke, Alman Anayasası'nın m. 103/f, 3 hükmünde açık bir şekilde düzenlenmiştir. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 241.

30 Yargıtay CGK., 13.12.2011 tarih, E. 2011/8-342, K. 2011/271, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 23.09.2020. Adil yargılanma hakkının zorunlu bir sonucu olan ilkenin, adil yargılanma hakkının hukukun evrensel ilkelerinden olması nedeniyle dolaylı olarak hukukun evrensel ilkeleri arasında yer aldığı hususunda bkz. İbrahim Şahbaz, *Aynı Fiilden Bir Kez Yargılanma*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020, s. 20.

31 Eski hale iade müessesesi ile – kanun yoluna başvuru süresi geçmiş olsa dahi – olağan kanun yoluna gidilmektedir. Açıklama için bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi*, s. 1780.

birden fazla maddi vakıanın mevcut olduğu durumlarda³², tek bir sanık hakkında verilen birden fazla hükümlerden birisi veya birden fazla sanık hakkında verilen tek bir hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususunda tereddüt söz konusu olabilmektedir.

Örneğin; örgüt üyeliğinden yargılanan iki sanıktan birisi hakkındaki “mahkûmiyet” hükmüne karşı kanun yoluna başvurulması, diğeri hakkındaki “beraat” hükmü yönünden ise kanun yoluna başvurulmaması halinde, kanun yoluna başvurulmayan “beraat” hükmü yönünden kısmi kesinleşmenin söz konusu olup olamayacağıın tespit edilmesi gerekmektedir. Yine, aynı sanık hakkında aralarındaki bağlantı sebebiyle CMK m. 8 vd. hükümleri kapsamında birlikte yürütülen ve birlikte karara bağlanan birden fazla suça ilişkin olarak verilen hüküm bakımından, bir suça ilişkin hükme karşı kanun yoluna başvurulması halinde, kanun yoluna başvurulmayan diğeri suça ilişkin hükmün kesinleşip kesinleşmeyeceğinin tespitine ihtiyaç bulunmaktadır.

Bir sanığın müstakil olarak ve başka bir sanıkla birlikte yargılandığı davalar bakımından, kendisi hakkındaki hükmü (örneğin; beraat hükmünü) kanun yoluna götürmeyerek kesinleştirme yoluna gittiği ve aleyhine kanun yolu başvurusunun da mevcut olmadığı durumlarda, kesinleşen ceza mahkemesi kararının gerek özel hukuk kapsamındaki bir uyuşmazlık ilgili olması gerekse idare hukuku bağlamındaki bir uyuşmazlıkla (örneğin; disiplin soruşturması veya özlük haklarıyla) ilgili olduğu durumlarda kararın kesinleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır³³. Aksinin kabulü halinde, beraat eden sanığın kendisi hakkındaki hükme karşı kanun yoluna başvurulmamış olmasına (kendisi hakkındaki karar şeklen kesinleştiği halde) rağmen diğeri sanıklar hakkındaki yıllar süren bir kanun yolu incelemesinin sonucunu beklemesi (hakkındaki ceza davasının uzun süre açık kalması) gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Söz konusu durumda ise; sanığın özel hukuka ve idare hukukuna ilişkin pek çok hakkının ve hususiyetle de “lekelenme ve unutulma hakkının” ve “özel hayatının gizliliğine saygı” hakkının tehlikeye düşmesi muhtemeldir³⁴.

Nitekim AİHM'e göre; bir suç isnadı nedeniyle elde edilen DNA, fotoğraf veya parmak izi verilerinin dahi uzun ve belirsiz süreyle ve gözden geçirme imkanı bulunmaksızın geniş bir şekilde tutulması³⁵ ve “suçlu olduğundan şüphelenilen fakat mahkûm edilmemiş kişilerin parmak izleri, biyolojik örnekler ve DNA profillerinin muhafaza edilmesinin genel ve farklılaştırılmamış niteliğinin, söz konusu kamu çıkarları ve özel çıkarlar arasında adil bir denge sağlamadığını ve savunmacı devletin, kabul edilebilecek

32 Aşağıda ilgili başlıkta açıklanacağı üzere, bu türden durumlarda esasında gerçek anlamda kısmi kesinleşme söz konusu değildir. Ancak gerek öğretilerde gerekse Yargıtay uygulamasında “kısmi kesinleşme” terimi kullanıldığından aynı terimi kullanmak durumunda kaldık.

33 Ceza mahkemesi neticesinde verilen kararların diğeri yargı kollarına etkisi hususunda ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Hulusi Akkaş, *Ceza Muhakemesi Bağlamında Yargı Mercileri Kararlarının Birbirleri Üzerindeki Etkisi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, 189 vd.

34 Yargıtay'a göre: “Davacı, geçmişte yaşadığı kötü bir olayın toplu hafızasından silinmesini istemektedir. Unutulma hakkı ile geçmişindeki yaşanan talihsiz bir olayın unutulması geleceğini serbestçe şekillendirmek, diğeri bir deyişle hayatında, yeni bir sayfa açma olanağı istemektedir. Kaldı ki, davacı da yargılama sırasında verdiği dilekçelerinde bu istem üzerinde ısrarla durmuştur. Davacı unutulma hakkı ile özel hayatına ilişkin kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesini, aradan geçen süre nedeniyle toplu hafızasından silinmesini istemektedir.” Yargıtay HGK., 17.06.2015 tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

35 AİHM, Gaughran/ Birleşik Krallık Kararı, Başvuru No.: 45245/15 [Final], par. 96, 97.

*takdir marjını aşmış olması*³⁶ özel hayatın gizliliğine saygı hakkının ihlalidir. Bu sebeple, özellikle beraat etmiş bir kimsenin, hakkındaki hükmün kesinleşmesi için – beraate ilişkin kesin hükmün bu kimsenin özel hukuka ilişkin taleplerine veya bulunduğu statüye (örneğin memuriyet statüsüne) ilişkin haklarına etkisi de dikkate alındığında-³⁷ uzun yıllar beklemek zorunda kalması özel yaşamın gizliliğine saygı hakkının ve lekelenmeme ve unutulma hakkının ihlalidir³⁸.

Ceza muhakemesinde hükmün kısmen kesinleşmesi meselesine ilişkin münhasır bir çalışma mevcut olmadığı gibi bu konu gerek öğretilerde gerekse uygulamada detaylı bir şekilde ele alınmamıştır³⁹. Bu sebeple çalışmamızda, ceza muhakemesinde hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususu ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

I. CEZA MUHAKEMESİNDE HÜKÜM KAVRAMI

Kelime anlamı itibariyle “hüküm/ yargı”: “Yasalara göre mahkemece bir olay veya olgunun doğuşuna etken olan sebeplerin de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi sonucu verilen karar, kaza” olarak tanımlanmaktadır⁴⁰.

Bir ceza hukuku kavramı olarak hüküm: “Duruşmanın sona erdiğinin açıklanmasının ardından verilen ve uyuşmazlığı çözümlenerek yargılamayı sonlandıran nihai karardır”⁴¹. Bu yönüyle “hüküm”, nihai/

36 AİHM, Marper/ Birleşik Krallık Kararı [Büyük Daire], Başvuru No. 30562 ve 30566/04, par. 125.

37 Kişi hakkında devam eden (kesinleşmeyen) dava bilgilerinin kolluk ve istihbarat birimleri tarafından görülebildiği (657 sayılı DMK'nin 131/3 hükmü uyarınca “160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kurulması Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde sayılan kuruluşlarda çalışan personel hakkında; görevden doğan veya görevi sırasında işledikleri suçlarla kişisel suçları sebebiyle Cumhuriyet savcıları veya sorgu hâkimlikleri veya Memurun Muhakematı hakkında Kanun uyarınca yetkili kurullarca yapılan soruşturma sonunda düzenlenen takipsizlik, meni muhakeme, iddianame, talepname veya lüzumu muhakeme karar suretleri ile ilgili mahkemelerce verilen kesinleşmiş karar suretleri bu personelin bağlı olduğu bakanlık veya kurum veya kuruluşu gönderildiği”) nazara alındığında, beraat ettiği halde hakkındaki ceza davası – diğer sanıkların kanun yoluna başvurmuş olması nedeniyle – açık görülen bir kimsenin bu kayıt nedeniyle hak ihlali ile karşılaşabilmesi de mümkündür. Örneğin; 2822 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 8. maddesine göre; bir kısım suçlar yönünden “kovuşturma altında olmamak” hakimlik ve savcılık sınavına başvuru şartı olarak kabul edilmektedir. Yine, Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Hakkında Yönetmeliğin 16. maddesine göre, bazı suçlar nedeniyle “kovuşturma sonuçlanıncaya kadar” silah ruhsatı verilmesi ve yenilenmesine ilişkin işlemler bekletilir ve silah ilgili birimce emanete alınır. Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliğinin 18. maddesine göre: “Haklarında atama şartlarının kaybedilmesini gerektirecek nitelikteki eylemlerinden dolayı adli bir soruşturma veya kovuşturma bulunanlardan sınavda başarılı sayılanların atamaları soruşturma veya kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilir.”

38 2839 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri Kanunu'nun m. 6/c hükmüne göre, MİT Başkanlığı “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dört, Beş, Altı ve Yedinci bölümlerinde yer alan suçlara (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeleri hariç olmak üzere) ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda ifade tutanaklarına, her türlü bilgi ve belgeye erişebilir, bunlardan örnek alabilir”. İstihbarat birimlerinin topladığı – ceza muhakemesine ilişkin – bilgilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması işlemlerine esas olmak üzere dikkate alınması da muhtemeldir.

39 “Kısmi kesinlik” hakkındaki sınırlı bir tartışma için bkz. Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Onsekizinci Bası, İstanbul: Beta Basım, 2010, s. 1661; Yenisey, *Duruşma*, s. 172, 173; Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*, s. 40; Güçlü Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi* (Güncelleme 2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 28, 29; Ahu Karakurt, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 48 vd.

40 Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 22.09.2020.

41 Özlem Yenerer Çakmut, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemesinin Verdiği Hüküm”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XI/ 3-4 (2007), 30.

son karara verilen isimdir⁴². Öğretide de ifade edildiği üzere, ceza mahkemeleri tarafından verilen “her hüküm bir karar olmakla birlikte, her karar bir hüküm değildir”⁴³.

CMK m. 223 hükmünde, duruşmanın sona ermesiyle birlikte “hükümün” açıklanacağı düzenlenmiş olup hükümden ne anlaşılması gerektiği ise hüküm türleri sayılmak suretiyle belirlenmiştir (CMK m. 223/1).

CMK m. 227-232 hükümleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, “hüküm fıkrası”, “hüküm” ve “hükümün gerekçesi” kavramlarına yer verildiği ve bu kavramların tanımlanmadığı hatta gerek bu maddeler kapsamında gerekse CMK’nin bütününde bu kavramların “karışıklığa neden olacak şekilde” kullanıldığı haklı olarak öne sürülmektedir⁴⁴.

CMK m. 231 ve 232 hükümlerinde yer verilen “hüküm fıkrası”; “hükümün neticesini bildiren”⁴⁵ “kısa karar” olup;⁴⁶ gerçekte “sonradan açıklanacak gerekçeli kararın “sonuç bölümü”dür⁴⁷. Kanun’da “gerekçeli karar”⁴⁸ olarak adlandırılan husus ise “hüküm”dür⁴⁹.

42 Öğretide, mahkemenin duruşma sonunda verdiği karara “son karar” denilmesinin daha isabetli olduğu, bu ifadeyle bir yandan mahkemenin bir “karar” verdiği (işten elini çektiği) diğer yandan da bu kararın “son” olduğu ifade edilmiş olacağı öne sürülmektedir. Açıklama için bkz. Yurtcan, *CMK Şerhi*, s. 953, 1000.

43 Mustafa Artuç ve Tahir Hırslı, *Hüküm Kurma Esasları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s. 2.

44 İsmail Deniz, *Ceza Muhakemesinde Hüküm*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014, s. 26.

45 Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, s. 309. Taner’e göre; gerekçe, hükümün “*esbab-ı mucibesi*”dir. Açıklama için bkz. Age., s. 309.

46 “[H]üküm fıkrasının mutlaka yargılama sonunda duruşma tutanağına geçirilmesi ve okunması zorunludur. Uygulamada tefhim edilen bu hüküm fıkrasına “kısa karar” adı verilmektedir. Hükümün gerekçesi bütünüyle tutanağa geçirilmemiş ise hükümün tefhiminden itibaren on beş gün içerisinde gerekçesinin dava dosyasına konulması gerekmektedir. Gerekçeli kararda, kısa hükümün aynen bulunması ancak bu kararın gerekçesinin gösterilmesi icap etmektedir. Gerekçeli karar ile kısa kararın değiştirilmesi mümkün olmayıp, gerekçeli kararın kısa karar ile uyumlu olması lazımdır. Başka bir ifadeyle duruşmada tefhim olunan kısa karar ile gerekçeli karar arasında çelişki bulunmamalı, gerekçe ile sonuç ve hüküm kısmı infazda karışıklığa neden olabilecek nitelikte olmamalıdır.” Yargıtay CGK., 28.11.2019 tarih, E. 2015/6-1178, K. 2019/683, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

47 Fatih Birtok, *AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s. 550.

48 Yargıtay’a göre: “Anılan bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, duruşmanın bittiği bildirildikten sonra 5271 sayılı CMK’nun 223. maddesinin birinci fıkrası uyarınca hüküm verilmesi zorunludur. Bu hükümden gerekçeye yer verilmese dahi, anılan kanunun 232. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca, 223. maddeye göre verilen kararın ne olduğunun, uygulanan kanun maddelerinin, verilen ceza miktarının, kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme imkanının bulunup bulunmadığının, başvuru imkanı varsa süresi ve merciinin mutlaka belirtilmesi gerekmektedir. Uygulamada bu şekilde gerekçesi açıklanmadan hüküm verilmesine kısa karar denilmektedir. Kısa karar olarak adlandırılan bu hüküm fıkrasının tümüyle duruşma tutanağına geçirilmesi, akabinde okunarak, gerekçesinin ana hatlarıyla anlatılması gerekmektedir. Gerekçeye yer verilmeden sadece kısa karar olarak adlandırılan “hüküm-sonuç” bölümünün açıklanmasından sonra, maddi olayın açıklandığı “sorun” bölümü ile delillerle sonuç arasındaki bağın, yani neden bu sonuca ulaşıldığının anlatıldığı ve hukuki nitelendirmenin yer aldığı “gerekçe” bölümünün hüküm fıkrasına da yer verilmek suretiyle, kısa kararın açıklanmasından itibaren on beş gün içinde yazılması gerekmektedir. Bu şekilde sorun, gerekçe ve hüküm-sonuç bölümünden oluşan karara ise uygulama da gerekçeli karar denilmektedir.

Ceza Genel Kurulunun ve Özel Dairelerin yerleşmiş uygulamaya ve kabullerine göre, hükümün esasını kısa karar oluşturmaktadır. Kısa kararda yer verilmeyen hususlara gerekçeli kararda yer verilmesi usul ve kanuna aykırı olup, gerekçeli kararın kısa karar ile uyumlu olması zorunludur.” Yargıtay CGK., 01.04.2014 tarih, E. 2013/12-836, K. 2014/168, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

49 Deniz, *Ceza Muhakemesinde*, s. 26.

Yargıtay'a göre; "hükümün esası" kısa karar olup;⁵⁰ infazda esas alınması gereken de duruşmada okunan kısa karardır⁵¹. Yine, kesin hüküm niteliğini kazanan da "kısa karar/ hüküm fıkrası" olup; hükümün gerekçesi kesinleşmez⁵².

Mahkeme tarafından kısa kararın açıklanmasıyla birlikte, kısa kararda yer almayan hususların gerekçeli karara konu edilmesi mümkün olmadığı gibi⁵³; gerekçeli kararın yazılmasıyla birlikte mahkemenin artık hükümde değişiklik yapabilmesi mümkün değildir⁵⁴.

Yargıtay'a göre; "aksine bir yasal düzenleme bulunmadıkça mahkemenin karar verdikten sonra dosyayı yeniden ele alarak yargılama yapması, yasal olanak olmadığı halde kendi kararını kaldırması, sonradan benzer ya da değişik bir karar vermesi Usul Yasasına aykırı, hukuki dayanaktan yoksun, hukuken geçersiz ve yok hükmündedir"⁵⁵.

Muhakemeye konu uyumsuzluğun esasına ilişkin olarak tesis edeceği ve kanun yolu bakımından dikkate alınması gereken hüküm; gerekçesiyle birlikte açıklanması halinde "gerekçeli hüküm/ karar", gerekçesiz bir şekilde (gerekçesi CMK m. 232/3 hükmü kapsamında daha sonra açıklanmak üzere) "kısa karar" olarak açıklanması halinde ise "kısa karar"dır.

İlk derece mahkemesinin ara kararları ile muhakeme şartlarının gerçekleşmesinin beklendiği durma kararları, ceza uyumsuzluğunu esastan çözen ve ilk derece mahkemesinin işten el çekmesi sonucunu doğuran kararlar olmadığından⁵⁶ bu kararlara karşı itiraz ve kanun yararına bozma kanun yollarına başvurulabilir ise de söz konusu kararların ceza uyumsuzluğunun esasına ilişkin olmaması nedeniyle *ne bis in idem* ilkesine bağlı sonuçları doğuran "hüküm" olarak kabulü mümkün değildir. Yine CMK m. 223/10 hükmü kapsamında adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı da kanun yolu bakımından hüküm sayılmakta ise de görevsizlik kararının da yargılama konusu olayın

50 Yargıtay CGK., 01.04.2014 tarih, E. 2013/12-836, K. 2014/168, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

51 Yargıtay 3. CD., 03.04.2019 tarih, E. 2018/11448, K. 2019/7096; Yargıtay 6. CD., 21.02.2019 tarih, E. 2016/1243, K. 2019/1028, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020. Kısa karar ile hüküm arasındaki farkın sanığın lehine veya aleyhine olmasının bir önemi yoktur. Görüş için bkz. Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 489, 490; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2018, s. 812.

52 Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1781, dn. 2 ve s. 1782.

53 Yargıtay "...[S]onradan yazılan gerekçeli kararda kısa kararda yer almayan hususlara yer verilmesinin, eksik yazılmış kısa karara geçerlilik kazandırmayacağı"na karar vermiştir. Yargıtay CGK., 14.12.2020 tarih, E. 2010/6-232, K. 2010/260, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

54 TCK m. 53/1 hükmünde yer verilen ve hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak uygulanan hak yoksunluklarının "hâkimin takdirine bağlı olmaması ve hapis cezasının infazının tamamlanıncaya kadar uygulanacağı ve infaz aşamasında nazara alınmasının mümkün olduğu" gerekçesiyle, kısa kararda ya da gerekçeli kararda yer alması dahi hâkimin takdirine bağlı olmayan hak yoksunluklarının uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu türden hak yoksunluklarının hükümde yazılmaması, sanık veya hükümle lehine kazanılmış hak doğurmaz. Yargıtay CGK., 20.03.2012 tarih, E. 2011/2-433, K. 2012/108; Yargıtay CGK., 16.12.2008 tarih, E. 2008/5-146, K. 2008/235, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020. Bununla birlikte, TCK m. 53/5 hükmünde düzenlenen hak yoksunluğunun "hükümlenilen süre yönünden", m. 53/6 hükmünde düzenlenen hak yoksunluğunun ise "uygulanıp uygulanmaması yönünden" hâkimin takdirine bağlı olması nedeniyle, bu hak yoksunluklarının kısa kararda ya da gerekçeli kararda yer almaması halinde, infaz aşamasında dikkate alınarak uygulanabilmesi mümkün değildir.

55 Yargıtay CGK., 07.10.2003 tarih, E. 2003/10-244, K. 2003/240, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

56 Fatih Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 109.

esasına ilişkin bir karar olmaması nedeniyle *ne bis in idem* ilkesine bağlı sonuçları doğuran bir “hüküm” olarak kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır.

II. HÜKMÜN KESİNLEŞMESİ (KESİN HÜKÜM) VE SONUÇLARI

Ceza muhakemesinde hükmün “kesinliği”, aynı eylemden dolayı aynı sanığın ikinci kez kovuşturulamamasını⁵⁷ ve bağlayıcı olmasını⁵⁸ ifade etmektedir.⁵⁹ Öğretide “*kesin hüküm*” kavramı ile aynı anlama gelmek üzere “*yargı*”⁶⁰, “*katileşme*”⁶¹ ve “*kaziyeye-i muhakeme*”⁶² terimleri kullanılmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, hukuk güvenliğinin sağlanabilmesi için kesin hüküm müessesine ihtiyaç bulunmaktadır⁶³. Zira sürekli bir biçimde maddi gerçeğe ulaşmak adına yargılamayı sürdürmek ve her zaman yenilenebilir kılmak hem kişi hakları hem de toplumsal düzen açısından kabul edilebilir bir durum değildir⁶⁴.

Türk hukuku bakımından kesin hüküm, iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm. Her iki “kesinleşme” biçimi açısından, kesin hüküm etkisinin sonuçları itibarıyla herhangi bir farklılık bulunmasa da bu iki kesinleşme biçimine kısaca değinmekte yarar bulunmaktadır⁶⁵.

Şekli anlamda kesin hüküm; hükmün bir “*niteliği*” (“*değişmezlik niteliği*”) olup, bir hükme karşı olağan kanun yollarının kapalı olması veya kanun koyucu tarafından öngörülen kanun yolu imkânının yargılamanın taraflarınca müracaatsız bırakılması (ya da kanun yolundan feragat ve/ veya vazgeçme)

57 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 5. Hükmün kesinliği ile kesin nitelikteki hüküm kavramlarının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. “*Kesin nitelikteki hüküm*” AİHS Ek 7 Numaralı Protokol’ün 2. maddesi kapsamında, “*kiçük/ hafif*” ya da “*önemsiz*” olmaları hasebiyle, kanun koyucunun olağan kanun yolu denetimi dışında bıraktığı hükümleri ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Nitekim CMK m. 272 hükmünde bu yönde bir düzenleme yapılmıştır. Bununla birlikte, kesin nitelikteki hükümler bakımından olağanüstü kanun yollarına (örneğin kanun yararına bozma yoluna) başvurulabilir. Yine Yargıtay’ın istikrarlı uygulamasında, bu tür hükümler bakımından “*suç vasfına yönelik*” kanun yolu başvurusunun yapılabileceği kabul edilmiştir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, s. 117 vd. ve s. 337 (dn. 1430), 355, 356. “*Kesin nitelikteki hükmün*” de bir tür “*şekli anlamda kesin hüküm*” olduğu hususunda bkz. Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 14. Hükmün kesinlik niteliği ve var oluş nedeni açısından kesin hüküm ile kesinleşmiş hüküm ayrımının önemli olmadığı hususunda bkz. Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 27.

58 Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 587. Kesin hükmün, bir hükmün “*yargı otoritesi*” haline gelmesi olduğu hususunda bkz. Şahbaz, *Aynı Fiilden Bir Kez Yargılanma*, s. 132.

59 Erem’e göre; kesin hüküm kanunun tanıdığı bir tür “*hakikat karinesi*” olduğundan, davayı düşüren değil, davaya son veren bir sebeptir. Açıklama için bkz. Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 588, 589. “*Kesin hüküm hakikat kabul edilir*” vecizesi için bkz. Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. 3, 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 1179.

60 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1660.

61 Baha Kantar, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, 4. Bası, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1957, s. 477.

62 Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, s. 95 ve 345.

63 Kesin hükmün kabulündeki amaç hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 6 vd.

64 Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 25.

65 Şekli kesinleşme/ maddi kesinleşme ayrımının Alman ceza muhakemesi hukukundan hareketle yapıldığı hususunda bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1781, dn. 2.

nedeniyle ortaya çıkmaktadır⁶⁶. Bir başka düşünceye göre de dava süjelerinin hükmü değiştirme imkânlarının kalmaması “*şekli anlamda kesin hüküm*”dür⁶⁷. Bu yönüyle şekli anlamda kesinlik, bir karara karşı gidilebilecek olağan kanun yollarının tükenmesidir⁶⁸.

Şekli anlamda kesin hükümle birlikte, “*değişmezlik niteliğinin*” doğal sonucu olarak adli sicile kaydedilme ve infaz edilebilir olma halleri kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Şekli anlamda kesinleşen hüküm bakımından olağan kanun yollarına başvurma imkânı bulunmasa da olağanüstü kanun yollarına başvurma imkânı mevcuttur⁶⁹.

Bununla birlikte Yargıtay: “[K]urulan hükmün temyiz hakkı olanlara usulüne uygun tebliğ edilmediği hallerde temyiz süresinin işlemeye başlamayacağı ve temyiz etme ihtimali tüketilmeden temyiz incelemesi yapılamayacağı, buna karşın inceleme yapıp onama kararı verilmesi halinde ise temyiz edilme ihtimali bulunduğundan hükmün kesinleşmesinden söz edilemeyeceği ve onama kararının kendisine bağlanan hukuki sonucu doğuramayacağı, bu haliyle de hukuki değer ifade etmeyeceği[ni]” kabul etmektedir⁷⁰. Bu uygulamaya göre; şekli kesinleşme ancak hükmün kanun yoluna başvurma hak ve yetkisi bulunan “*bütün muhakeme süjelerine*” usulüne göre bildirilmesinden sonra ortaya çıkabilecektir.

Maddi anlamda kesin hüküm; hükmün diğer yargılamalara olan etkisini (muhtevasını) ifade etmekte olup hükmün başkaları tarafından nazara alınması anlamına gelmektedir⁷¹. Maddi anlamda kesin hüküm için; öncelikle şekli kesinlik (şekli anlamda kesin hüküm) gerçekleşmiş olmalıdır⁷². Maddi anlamda kesin hüküm, şekli kesin hükmün önleme etkisinin doğmasıyla gerçekleşir⁷³ ve maddi kesin hüküm, usuli mahiyeti itibarıyla bir “*yargılama engeli*”dir⁷⁴.

66 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 14 – 15 ve 27.

67 Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 581.

68 Nişancı, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 19.

69 Şeklen (kanun yoluna müracaat edilmeyerek) kesinleşen hükümler –sanık aleyhine sonuç doğurmak üzere – hukuki tespit yönü dışında kanun yararına bozma yoluna konu edilmez. Nitekim Yargıtay’a göre de “*Ciddi boyuta ulaşmayan, maddi meseleye ilişkin olan, hâkimin kanaat ve takdir yetkisi kapsamında kalan hususlar ile infaz aşamasında, soruşturma ya da kovuşturma safhasında alınacak bir kararla giderilebilecek nitelikte olanlar gibi başka bir yol ve yöntemle giderilmesi mümkün olan hukuka aykırılıkların kanun yararına bozma konusu olamayacağı kabul edilmektedir... Sübutu kabul edilen eylemin suç oluşturup oluşturmayacağı ya da hangi suçu oluşturacağı yönündeki hukuki tespit, kabul ve uygulamaların yukarıda sayılan, uygulama birliği ve hukuk güvenliği amaçları bağlamında kanun/kamu yararı taşıdığından kanun yararına bozma yasa yoluna konu olabileceğinde şüphe yoktur. Yüksek Ceza Genel Kurulu da aynı görüştedir(23.6.2009 t,2009/7-69,176 sy). Ancak ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 25.10.1993 tarih 260/281 sayılı kararında da açıklandığı üzere; olaya ilişkin deliller toplanıp değerlendirilmişse, delil takdiri yapılarak verilen bu karar aleyhine noksan kovuşturma yapıldığından ya da takdirinde yanılığa düşüldüğünden bahisle kanun yararına bozmaya gidilemez... Kanun yararına bozma talebine ilişkin inceleme, talebe esas teşkil eden hüküm ya da kararın tesis edildiği tarih ve şartlar itibarıyla değerlendirilmesini gerekli kılar. Hüküm ya da karar tarihinden sonra ortaya çıkan deliller, şartları varsa yargılamanın yenilenmesini gerektirebilir ise de kesinleşen hüküm veya kararı kanun yararına bozma talebinin konusu haline getiremez”.* Yargıtay 16. CD., 18.10.2019 tarih, E. 2019/4391, K. 2019/6486, www.yargitay.gov.tr.

70 Yargıtay CGK., 16.04.2019 tarih, E. 2016/14-1426, K. 2019/334, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 26.09.2020.

71 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 27 vd.

72 Yurtcan, *Kesin Hüküm*, s. 19.

73 Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1783.

74 Schoreder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 241.

İster şeklen isterse madden kesinleşmiş olsun, hükmün kesinleşmesiyle birlikte *ne bis in idem* ilkesi gereğince, aynı fiilden dolayı aynı sanığın kural olarak ikinci kez yargılanamayacağı (ve hatta kamu davası açılmayacağı) sonucu ortaya çıkmaktadır. Zira CMK m. 172/1 hükmü kapsamında “*kovuşturma olanağının bulunmaması*” kamu davası açmaya engel olduğundan, kesin hükmün “*dava/ yargılama engeli*” olarak kabul edilmesi gerektiği açıktır⁷⁵.

Ne bis in idem ilkesine bağlı olarak “*ikinci kez yargılanmama/ cezalandırılmama*” sonucunun ortaya çıkabilmesi için; aynı sanık (fail) ve aynı eylem (aynı suç – aynı maddi vakia) koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir⁷⁶.

Sanığın aynı olup olmadığı, CMK m. 225/1 hükmü uyarınca ilk hükmün “*dayanağı*”, “*konusu*” ve “*sınırı*” olan “*iddianameye*” göre belirlenirken; fiilin aynı olup olmadığı, “*maddi vakia ve hukuki konu*”ya göre belirlenmektedir⁷⁷. Fiilin işlendiği yer, zaman, şartlar ve korunan hukuki yarar esaslı ölçüde farklı ise “*engelleme etkisi*” söz konusu olmaz⁷⁸.

Yargıtay’a göre: “*Fiilin aynılığının tesbiti dava konusunun ne olduğunun tesbiti ile yakından ilgilidir. Ceza davasının konusunu iddianamede yer alan maddi vakialardan doğan insan davranışları oluşturur.*

Fiilin aynılığını belirlemedeki kriterin ne olması gerektiği hususunda öğretide çeşitli görüşler ortaya atılmış, kalıcı ve doyurucu tanımlama yapmanın zorluğu karşısında bu konuda yasayla düzenlemeye gidilmemiştir. Bununla birlikte sosyal yaşamın gereği olarak belli bir görüşe bağlı kalmadan hareket etmek durumunda olan uygulamacı yeri geldiğinden birden çok görüşleri de birleştirerek sonuca varmalıdır. Bu düşünce ışığında tarihi ve hukuki normatif kriterine dayalı olarak iddianamede yer alan maddi vakia ve sosyal ölçüsüne başvurulmalıdır.

75 Hakkında geçmişte kesin hüküm verilen bir olay bakımından dava açılması halinde ise bu durumun tespitiyle birlikte CMK m. 223/7 hükmü kapsamında “*davanın reddi*” kararı verilmelidir. Bu türden durumların ortaya çıkmaması için aynı eylem nedeniyle daha önce açılmış dava olup olmadığı araştırılmalı ve dosyalar birleştirilerek tek bir karar verilmelidir. Yargıtay’a göre de “[M]ahkemeye derdest dosyaların birleştirilmesi ve sonrasında hüküm kurulması gerekirken, eylemin bölünmezliği ilkesine aykırı olacak şekilde duruşmaya devamla yazılı şekilde hükümler kurulması” hukuka aykırıdır. Yargıtay 15. CD., 27.01.2020 tarih, E. 2017/12597, K. 2020/969, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020. “... Eylemin bölünmezliği ilkesi dikkate alındığında tefrik edilen dosyanın sonucunun araştırılarak ve mümkünse birleştirilerek değerlendirilmesi, birleştirme olanağı yok ise bunların getirtilip incelenmesi ve denetime olanak verecek şekilde belgeleri ile inceleme tutanaklarının dosyaya konulması gerektiğinin gözetilmemesi” hukuka aykırıdır. Yargıtay 6. CD., 15.01.2018 tarih, E. 2014/7942, K. 2018/25, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020. Sanığın akıl hastası olduğunun tespiti halinde dahi “*davanın reddi*” kararı verilmesi gerektiği hususunda bkz. Abdülbaki Giyik, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Akıl Hastalığı*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 249.

76 Yenisey’e göre; kesin hükmün engelleme etkisi bakımından üçüncü bir şart olarak “*konuda aynılık*” yani aynı fiil dolayısıyla aynı sanık hakkında açılan davaların konusunun da aynı olması gerekmektedir. Açıklama için bkz. Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 220; Cihan ve Yenisey, “*Ne Bis In Idem İlkesi*”, 221.

77 Fiilin aynılığı kavramı ile esasen fiilin tamamen birbirine eşitliğinin kast edilmediği, fiilin aynılığının iddianamede belirli yönlerden (hareket, fail, zaman, mekân, konu, araç ve mağdur yönlerinden) sınırlandırılmış olan olguların aynı ya da benzer hukuken korunan değerlerin ihlali göz önünde bulundurularak tespit edilmesi gerektiği hususunda bkz. Tuğba Keleş Pekmez, *Ceza Muhakemesinde Fiil*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 31, 96, 138. Alman hukukunda, fiilin aynılığından “*hayat algılamasına göre bütünlük gösteren tarihsel bir olay*” anlaşılabilir; bu kalıp “*usuli fiil*” olarak adlandırılmaktadır. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 65.

78 Böyle bir durumda, fiilin aynılığından söz edilemeyeceği için, sadece önceden verilen mahkûmiyete konu hükümdeki cezanın mahsubu söz konusu olabilecektir. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 66.

Fiilin aynılığını belirleme ölçüsü; tarihi ve hukuki normatif kriterlerin karması suretiyle bulunan ve iddianamede yer alan maddi vakıa ve sosyal olaylarda bir örnek vermek gerekirse; sanık, etkili eylemde bulunmaktan yargılanırken mağdur failin fiiline bağlı olarak ölmüşse “ölüm” maddi vakıası yargılamanın konusuna dahil edilebilir çünkü hukuki konunun değişmesi “şahsa karşı bir suç” normunun varlığının korunmasıdır.

Yine meskûn yerde silah atma fiilinden dolayı yargılanırken sanığın attığı kurşunlardan biriyle bir şahsın ölümüne sebebiyet verdiği olay da (ölüm) vakıasını ileri sürmek mümkün değildir. Çünkü meskûn yerde silah atma fiil “kamu düzeni”ni koruduğu halde adam öldürme fiilinin cezalandırılması “yaşama hakkı”nın bir gereğidir.

Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere mahkemenin tavsif görevi fiili ferdileştiren maddi vakıalar ve yargılama sırasında bu fiille aynı hukuki konuya dahil olan maddi fiille sınırlıdır. Mahkeme bu sınır dışında çıkararak karar veremez.”⁷⁹

AİHM’e göre de Ek 7 No’lu Protokol’ün 4. maddesi kapsamında *ne bis in idem* ilkesinin uygulanması bakımından üç temel bileşenin bir arada bulunması gerekmektedir⁸⁰. Bunlar; her iki yargılamanın da doğası gereği “ceza” yargılaması olması, “aynı fiille” ilgili olması (aynı gerekçelere/ vakıalara dayanması) ve her iki yargılamanın “aynı” olması.

Yukarıda da açıklandığı üzere *ne bis in idem* ilkesi hem hukuk devletinin hem de ceza muhakemesinin temel ilkelerinden olmakla birlikte, “mutlak” bir uygulama alanına sahip değildir⁸¹.

Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi’nin 53. maddesine göre;⁸² “..yargıya yol açan eylem bu Devletlerde kamusal nitelikte bir kişiye, bir kuruma veya bir şeye karşı işlenmişse yahut yargıya konu olan kişi bu devletlerde kamusal nitelik taşımakta ise kendileri kovuşturma istemiş olmadıkça, «ne bis in idem » sonucunu kabul etmeğe mecbur değildir.”

AİHS Ek 7 No’lu Protokol’ün 4. maddesine göre de *ne bis in idem* ilkesi “davanın sonucunu etkileyebilecek yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılmış delillerin mevcut olması veya önceki muhakemelerde temel bir eksikliğin bulunması halinde, ilgili devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak davanın yeniden açılmasına engel değildir”.

Ne bis in idem ilkesine gerek maddi ceza hukuku bakımından gerekse şekli ceza hukuku bakımından bir kısım istisnalar getirilmiştir. Türk hukuku bakımından, TCK m. 9 ve 10 hükümleriyle kabul edilen yeniden yargılama halleri maddi ceza hukukuna ilişkin istisnaya örnek olarak gösterilebilir⁸³.

79 Yargıtay CGK., 02.06.1986 tarih, E. 1986/2-78, K. 1986/324, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 22.09.2020.

80 AİHM, Mihalache/ Romanya Kararı, Başvuru No. 54012/10, Par. 49.

81 Kesin hükmün engelleme etkisi kaybettiği haller için bkz. Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 218. İlkenin, uluslararası ceza hukuku alanında da istisnalarının mevcut olduğu hususunda bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1784.

82 Sözleşme metni için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc060/kanuntbmmc060/kanuntbmmc06002081.pdf Erişim Tarihi: 22.09.2020.

83 Özgenç’e göre, bu türden durumlarda ilke, istisnai bir yargılamanın yenilenmesi nedenidir. Açıklama için bkz. İzzet Özgenç, “Non Bis İn İdem Kuralının Milletlerarası Değeri ve TCK’nun 10/A Maddesi Hükmüne İlişkin Değerlendirme”, *Yargıtay Dergisi*, 28/3, (Temmuz 2002) s. 323.

Yine CMK m. 311 vd. hükümleri kapsamındaki yargılamanın yenilenmesi de şekli ceza hukukuna ilişkin istisnaya örnek gösterilebilir⁸⁴.

Şeklen veya maddi kesinleşmenin ikinci ve en önemli sonucu ise, hükmün infaz edilebilir hale gelmesidir. 5275 sayılı CGTİHK m. 4/1 hükmüne göre; infazın koşulu (ön koşulu) hükmün kesinleşmesidir.

Kesinleşmiş hükümlerin yorumunda veya çektirilecek cezanın hesabında duraksama veya tereddüt ortaya çıkması halinde dahi – kesinleşen hükümde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın ve kesin hükmün “bağlayıcılık ve önleyicilik” etkileri ihlal edilmeksizin – hükmü veren mahkemeden ya infaz hâkimliğinden yeni bir karar vermesi istenir⁸⁵.

III. HÜKMÜN KISMEN KESİNLEŞMESİ

Türk öğretisinde, ceza muhakemesi sonucunda verilen hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususu tartışmalıdır. Ancak Alman öğretisinde kısmen kesinleşmenin mümkün olduğu öteden beri kabul edilmekte ve kısmen kesinleşmeye ilişkin açık yasal düzenleme de bulunmaktadır⁸⁶ (Al. CMK, m. 316, 318, 327, 343, 344, 352, 353/2)⁸⁷.

Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle yol gösterici olması açısından Alman hukukundaki durum ele alınacak sonrasında ise Türk öğretisindeki tartışmalara yer verilecektir. Akabinde de bu tartışmalardan hareketle Türk Hukuku bakımından kısmi kesinleşmenin mümkün olup olmadığı ve mümkün ise hangi durumlarda mümkün olduğu hususundaki kişisel görüşümüz ortaya konulacaktır.

Alman Hukukundaki Durum

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (StPO) 327. maddesine göre: “*Hüküm mahkemece, sadece kanun yolu konusu yapıldığı nisbette incelenir*”. Al. CMK 316. madde hükmüne göre ise: “*Süresi içinde*

84 Eski hale iade ve lehe kanun hükümlerinin uygulanması için yapılan uyarılama yargılamasının da bu istisnalar içerisinde olduğu hususunda bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1786. İlkenin, maddi ceza hukukuna ilişkin istisnaları için bkz. Özkan, *Türk Hukukunda Non Bis In Idem İlkesi*, s. 14 vd. “*Yok hükmündeki*” kararlar bakımından kesin hükmün engelleme etkisinin bulunmadığı hususunda bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 242. Yargılamanın yenilenmesinin “sınırlı” hallerde başvurulabilecek “istisnai” bir yol olduğu hususunda bkz. Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 1. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2015, s. 212.

85 5275 sayılı CGTİHK m. 98:
“(1) *a) Mahkûmiyet hükmünün yorumunda duraksama olursa veya sonradan yürürlüğe giren kanun hükmünün Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirse, hükmü veren mahkemeden,*
b) Çektirilecek cezanın hesabında duraksama olursa ya da cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilip getirilemeyeceği ileri sürülürse, infaz hâkimliğinden, duraksamanın giderilmesi veya yerine getirilecek cezanın belirlenmesi için karar istenir.
(2) *Birinci fıkra uyarınca yapılan başvurular cezanın infazını ertelemez. Ancak, mahkeme veya infaz hâkimliği olayın özelliğine göre infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir*”

86 Alman ceza muhakemesindeki uygulama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 225, 242.

87 Alman hukukunda hükmün, kısmen kanun yoluna götürülebildiği (sebeup gösterilmediği halde son kararın bütünüyle incelendiği) hususunda bkz. Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1979, s. 73. Türk hukukunda benzer bir düzenleme bulunmadığından aynı sanık yönünden aynı eylem nedeniyle hükmün kısmen kanun yoluna götürülemeyeceği hususunda bkz. Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, s. 50.

istinaf davasının açılması, gösterilen noktalarda hükmün kesinleşmesini engeller” (karş. temyiz kanun yoluna ilişkin Al. CMK m. 343, 344)⁸⁸.

Alman hukukunda, istinaf ve temyiz bakımından belli “*nokta*”larla sınırlı bir şekilde kanun yolu başvurusu yapılabilmektedir. Ancak bu şekildeki bir “*kısmi kanun yolu başvurusunun*” yapılabilmesi için, kanun yolu başvurusuna konu edilen “*nokta*”nın, hükmün diğer bölümlerinden ayrılabilir ve ayrıca karar verilebilir olması gerekmektedir⁸⁹. Bu sistemde, son kararın ancak birbirinden ayrılarak müstakil incelemeye konu edilebilen parçaları “*nokta*” olarak kabul edilmektedir⁹⁰.

Hükmün, istinaf veya temyiz kanun yoluna götürülemeyen kısımları kanun yolunda incelenmemekte ve bu kısımlar “*kısmen*” kesinleşmektedir⁹¹.

Alman hukukunda “*kısmi kesinleşme*” iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; “*dikey kısmi kesinleşme*” ve “*yatay kısmi kesinleşme*”dir^{92,93}.

“*Dikey kısmi kesinleşme*”; aynı sanığın birden fazla suç nedeniyle yargılandığı ve birden fazla suç nedeniyle hüküm kurulan hallerde ya da birden fazla sanığın aynı suç nedeniyle yargılandığı hallerde⁹⁴ hükmün, kanun yoluna götürülmemen kısmının kesinleşmesi halinde ortaya çıkan durumdur. Özellikle birden fazla sanığın “*bağlantı*” sebebiyle birlikte yargılandığı davalar bakımından gerçekte “*sanık ve suç adedi kadar hüküm*” var sayıldığından, sanıklardan veya suçlardan herhangi birisi yönünden kanun yoluna başvurulmamış ise bu hükümler kesinleşir⁹⁵.

Örneğin; kasten yaralama ve hakaret suçları nedeniyle yargılanan sanığın, kasten yaralama suçuna ilişkin hükme karşı kanun yoluna başvurduğu halde hakaret suçuna ilişkin hüküm yönünden

88 Feridun Yenisey ve Salih Oktar, *Alman Ceza Muhakemesi Kanunu*, Almanca Metin – Türkçe Çeviri, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015, s. 379, 385, 393-394.

89 Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 225.

90 Yenisey, *İstinaf ve Tekrar Kabulü*, s. 73.

91 Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, s. 84. Alman Ceza Muhakemesi bakımından, “*kısmi kesin hüküm*” ile “*sınırlı kesin hüküm*” birbirinden farklı kavramlardır. “*Kısmi kesin hüküm*”, bir hükmün kısmen kanun yoluna götürülmesi nedeniyle, kanun yoluna götürülmemen kısmının kesinleşmesi iken; “*sınırlı kesin hüküm*”, ara kararlar bakımından, ara kararın denetlenmesi ve bir daha bu kararın kanun yolu denetiminde (istinaf veya temyiz kanun yolunda) denetlenmemesi anlamına gelmektedir. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 242.

92 Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 225, 242; Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 173.

93 Alman hukukundaki bu durum, kanun yolu başvurusu bakımından “*yatay sınırlama*” ve “*dikey sınırlama*” olarak kendisini göstermektedir. Açıklama için bkz. Karl Heinz Gössel, “İstinaf Kanun Yolu Hakkında Sistematik Açıklama”, Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12/159-160 (2017), 65. Yine, bu uyarımın non bis in idem ilkesi bakımından da “*yatay non bis in idem*” ve “*dikey non bis in idem*” olarak adlandırıldığı görülmektedir. Açıklama için bkz. Cihan/ Yenisey, “Ne Bis In Idem” İlkesi, 219.

94 Kanun yolu denetiminde, maddi ceza hukukuna ilişkin “*bozma*” kararının, hükme karşı kanun yoluna başvurmamayan sanık bakımından sonuç doğurması (bozmanın sirayeti), hiç şüphesiz bu sanık hakkında verilen ve kesinleşen hükmün önleme/ engelleme etkisine bir istisna olarak kabul edilmeli ve bu sanık hakkında yeniden hüküm kurulmalıdır. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 242. “*Sirayet*” uygulamasının (yayıma etkisinin) ne bis in idem ilkesinin istisnası olduğu hususunda bkz. Birtek, *İstinaf*, s. 61.

95 Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 173.

kanun yoluna başvurmaması durumunda hakaret suçuna ilişkin hüküm bakımından “dikey kısmi kesinleşme” hali gerçekleşmiş olur.

“*Yatay kısmi kesinleşme*” ise; tek bir sanık ve tek bir suç bakımından tesis olunan cezanın belirlenmesine ilişkin olarak, hükmün belli bir kısmının (veya belli bir ceza türünün) kanun yoluna götürülmemesi halinde ortaya çıkan durumdur. Adli para cezasının belirlenmesindeki gün sayısı ya da hapis cezasının ertelenmesi bakımından da “*kısmi kanun yolu başvurusu*” yapılabileceğinden⁹⁶, bu türden durumlarda da kanun yolu başvurusuna konu edilmeyen kısım yönünden “*yatay kısmi kesinleşme*” söz konusu olur.

Örneğin; bir suç nedeniyle hükmolunan hapis ve adli para cezasına ilişkin mahkûmiyet yönünden, hükmün hapis cezasına ilişkin kısmı (“*nokta*”) istinaf kanun yoluna götürülüp de adli para cezasına ilişkin kısmı istinaf kanun yoluna götürülmemiş ise, adli para cezasına ilişkin hüküm yönünden “*yatay kısmi kesinleşme*” söz konusu olur.

“*Yatay kısmi kesinleşme*”de, maddi olay kısmına ilişkin hükmün kabul edilerek yaptırım kısmına ilişkin hükmün kanun yoluna götürülmesi söz konusudur⁹⁷. Bu durumda, “*suçluluğun tespiti*” ile “*yaptırımın tespiti*” birbirinden ayrılarak, kanun yolu başvurusuna konu edilmektedir⁹⁸.

Alman ceza muhakemesinde, “*dikey*” ve “*yatay*” kısmi kesinleşmenin gerçek anlamda kısmi kesinleşme olarak kabul edilmediği ifade edilmektedir⁹⁹.

Türk Hukukundaki Durum

Türk ceza muhakemesinde hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususu tartışmalıdır.

Öğretideki ilk düşünceye göre; Türk hukuku bakımından “*son kararın bütünlüğü*”¹⁰⁰ ilkesi geçerlidir¹⁰¹.

Bu görüş sahiplerinden Kunter, kanun yolunun açılmasıyla kararın, “*yargı*” haline gelmesinin engellendiği ve kanun yolu başvurusunun kararın uyumsuzluğu sona erdiren “*hüküm/ yargı*” halini almasına engel olmasının “*tam*” olduğunu kabul etmektedir. Yazara göre; bir sanık hakkında kurulan tek bir hüküm, tıpkı dava gibi bir bütün teşkil eder ve bu sebeple de kısmen kesinleşme mümkün değildir. Bu halde, yargılanan bir “*kısım*” olmadığı için, bu kısım yönünden olağanüstü kanun

96 Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 225, 242;

97 Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları*, s. 173.

98 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1661, dn. 62. Yazarlar, Almanya’da bu türden bir ayrıma imkân veren doğrudan bir yasal düzenleme bulunmadığını öne sürmektedir. Bununla birlikte, açık bir yasal düzenleme bulunmasa dahi yargı uygulamasında “*suçluluğun tespiti*” ile “*yaptırımın*” ayrılarak kısmi kesinleşmeye konu edilebildiği ifade edilmektedir. Açıklama için bkz. Schroeder ve Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 225.

99 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1661, dn. 62.

100 Yenisey, *İstinaf ve Tekrar Kabulü*, s. 81.

101 Bu ilke nedeniyle, Türk hukukundaki istinaf sisteminin, ilk derece mahkemesi tarafından tesis edilen “*hükmün bölünmezliğini esas alan istinaf sistemi*” olduğu hususunda bkz. Birtek, *İstinaf*, s. 52.

yollarına başvuru da söz konusu olmaz. Son kararda, yargılaşmayan kısımların bulunması, kararın bütünü ile yargılaşmadığını gösterir¹⁰².

Kunter, “bağlantı dolayısıyla – hakikate daha iyi varılmasını sağlayacak, çelişik kararlar verilmesini önlemek amacıyla – birleştirilen muhakemede verilen kararlar tek gibi görünse de aslında birleştirilmiş muhakeme kadar karar bulunduğu” gerekçesiyle, bağlantılı ceza davaları bakımından her bir sanık yönünden verilen hükmün diğer sanıklardan bağımsız olarak kesinleşebileceğini ancak bu türden bir kesinleşmenin de gerçek anlamda bir kısmi kesinleşme olmadığını ifade etmektedir¹⁰³. Ayrıca yazara göre; bir sanık hakkında birden fazla suç nedeniyle verilen hükmün de birbirinden bağımsız olduğu ve bu hükümlerden birisi hakkında, kanun yoluna gidilmemekle veya gidildikten sonra geri almakla ya da kanun yolu davasının reddi ile “kısmen” yargı halini alması mümkün olsa da bu durum da tam olarak kısmi kesinleşme değildir¹⁰⁴.

Yazar, mülga CMUK kapsamında yer verilen “şahsi hak davası”nın da ayrı bir dava ve hüküm olduğunu ve ceza davasına ilişkin hükümle birlikte şahsi hak davasına ilişkin hüküm kurulması halinde de bu hükümlerin birbirinden bağımsız olduğunu ve birbirinden bağımsız olarak kesinleşebileceğini kabul etmektedir. Yine, hükmün “harç” veya “müsadere”ye ilişkin kısmının da asıl hükümden ayrı bir şekilde kanun yoluna götürülebileceğini ve bu türden durumlarda da asıl hükümden bağımsız (farklı zamanlarda) kesinleşmenin söz konusu olabileceği fikri öne sürülmüştür¹⁰⁵. Bu düşüncedeki yazarlarca, Alman hukukundaki kısmi kesinleşmenin Al. CMK m. 353/2 hükmüne dayandığı (ve hatta *Almanya’da dahi bu düzenlemenin kaldırılması gerektiğinin savunulduğu*) ve hukukumuzda bu yönde bir yasal dayanak bulunmadığı halde kısmi kesinleşmeyi kabul etmenin isabetli olmadığı kabul edilmektedir¹⁰⁶.

Aksi düşüncedeki yazarlara göre ise; teorik düzeyde hükmün bir bütünlük oluşturduğu için bölünemeyeceği, kısmi kesinliğin olamayacağı ileri sürülebilir olsa da bir sanığın birden fazla suç işlediği (ve aynı dava kapsamında yargılandığı) ya da birden fazla sanığın aynı suç sebebiyle yargılandığı (bağlantılı) ceza davalarında gerçekte her sanık (veya suç) yönünden yürütülen ayrı bir dava ve dava sonunda verilen ayrı bir hüküm söz konusudur. Bu sebeple, bu hükümlerin hepsi ayrı ayrı kesinleşip ayrı birer kesin hüküm oluşturabilecektir¹⁰⁷.

102 Nurullah Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Kazancı Matbaacılık Sanayi, 1986, s. 939. Ünver ve Hakeri, “kısmi kesinleşme olmayacağı” yönündeki düşüncenin bir “kuram” olduğunu ifade etmektedir. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1781.

103 Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 279, 939. Yazara göre: “Birleştirilerek yapılan muhakemede kiler hariç, kararlar bölünmez bir bütündür. Kısmi yargılaşma, bu bütünlüğe aykırı düştüğü için kabul olunamaz. Birleştirilen muhakemelerde birlikte verilen kararlar aslında birden fazladır. Bunlardan birinin yargılaşmaması, diğerlerinin yargılaşmasını engellemez”. Açıklama için bkz. Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 276.

104 Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 939.

105 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1661.

106 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1661, dn. 62.

107 Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*, s. 41-42; Karakurt, *Muhakemenin Yenilenmesi*, s. 49-51; Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 29.

Yargıtay uygulamasında da “*eylemin bölünmezliği*”¹⁰⁸ ve “*tek eylemin bölünmezliği*”¹⁰⁹ ilke olarak kabul edilmektedir¹¹⁰.

Yargıtay’a göre; “*...hükümün bir bölümünün veya tamamının temyiz incelemesini yapan Özel Dairece açıkça onanmaması halinde, o bölüm veya kararın kesinleştiği ileri sürülemez...*”¹¹¹ ve “*... kararın bozulmayan kısmı onanmış veya kesinlik kazanmış değildir. Karar dava gibi bir bütün oluşturur. ‘Şu noktadan temyiz edildi veya bozuldu, o halde öteki kısımlar kesinleşti’ denemez. Yani kısmi kesinleşmeyi kabule olanak yoktur*”¹¹².

Uygulamada, hapis cezası ile birlikte verilen adli para cezasının (adli para cezası kesin nitelikte olsa dahi) bir bütün olarak kanun yoluna tabi olduğu ve hükmün yaptırım türü itibarıyla bölünemeyeceği¹¹³; adli para cezası ile birlikte tesis olunan hak yoksunluğunun (TCK m. 53/6) da bir bütün olduğu ve hükmün bir bütün olarak kanun yolu incelemesine tabi olacağı kabul edilmektedir¹¹⁴.

108 “Sanıkta 22 adet cep telefonu ele geçirilen olayda; suça konu cep telefonlarının kaçak ve aynı zamanda IMEI numaralarının kopyalanmış olduğunun anlaşılması karşısında 5809 Sayılı Yasaya muhalefet suçundan ayrıca hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, 5809 Sayılı Yasaya muhalefet suçu yönünden işlenemez suç bulunduğu ve eylemin sadece 5607 Sayılı Yasaya aykırılık suçunu oluşturduğu, eylemin bölünmezliği ilkesi gereğince aynı eylem sebebiyle iki yarı hüküm kurulması mümkün olmadığı gerekçesiyle 5809 Sayılı Yasaya aykırılık suçu yönünden hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilmesi” hukuk aykırıdır. Yargıtay 7. CD., 02.12.2019 tarih, E. 2015/27609, K. 2019/37952, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

109 Yargıtay 6. CD., 11.06.2008 tarih, E. 2007/14846, K. 2008/13225, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

110 Fransız hukukunda da son kararın kısmen bozulmasının kabul edilmesine rağmen (CPPF 612) hükmün kısmen bozulabilmesi için hükmün bozulan ve bozulmayan kısımlarının ayrılabilir olmasının arandığı ve çoğu kez, “*hükümün bölünmezliği*” gerekçesiyle tamamının bozulduğu ve sadece bölünebilen kısımlar yönünden (örneğin şahsi haklara ilişkin bölümler yönünden) kısmi bozma kararı verildiği hususunda bkz. Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 939.

111 Yargıtay CGK., 19.12.1994 tarih, E. 1994/323, K. 1994/344.

112 Yargıtay CGK., 14.11.1994 tarih, E. 1994/262, K. 1994/280. “*Bozma Kararı: Yargıtay mahkeme kararında hukuka aykırılık saptarsa veya ancak mahkemeye uygulanacak bir norm karardan sonra yürürlüğe girerse kararı bozar. Bozulan karar tümüyle ortadan kalkacağından hiçbir hukuki sonuç doğurmaz.*

Kararın bozulmayan kısmı onanmış veya kesinlik kazanmış değildir. Karar dava gibi bir bütün oluşturur. “Şu noktadan temyiz edildi veya bozuldu, o halde öteki kısımlar kesinleşti” denemez. Yani kısmi kesinleşmeyi kabule olanak yoktur.

Yargıtay’ın kararı bozması üzerine mahkeme yeni bir tensip kararıyla duruşma günü tayin eder ve ilgilileri duruşmaya çağırıp kendilerinden bozmaya karşı diyeceklerinin sorulduktan sonra bozmaya uyulup uyulmaması yönünden bir karar verir.

Eğer mahkeme bozmaya uyulmasına karar verirse o zaman bozma kararı doğrultusunda işlem yapıp CMUK.nun 260, 261 ve 268. maddelerine uygun biçimde yeni bir hüküm kurmak zorundadır. Zira, önceki hüküm bozulmakla ortadan kalkmış ve hukuki geçerliğini yitirmiştir.” Yargıtay CGK., 14.11.1994 tarih, E. 1994/5-262, K. 1994/280, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.09.2020.

113 “[H]apis cezası ile birlikte verilen adli para cezasına ilişkin hükmün bir bütün olarak temyiz kanun yoluna tabi olduğu ve bölünemeyeceği...”. Yargıtay CGK., 19.02.2019 tarih, E. 2015/8-73, K. 2019/116, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

114 Yargıtay’a göre: “[Y]erel mahkemeye TCK’nın 89/1, 62/1,52/2-4, 53/6 maddelerince 2500.TL APC, taksitlendirme ve 1 yıl sürücü belgesinin geri alınmasına dair hüküm kurulup kurulan bu hükmün adli para cezası yönünden kesin, sürücü belgesinin geri alınması yönünden ise temyize tabi olduğu kabul edildiği, hükmün bölünmezliği kuralının ihlal edildiği, adli para cezası miktarı itibarıyla kesin nitelikte olsa bile sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilmesi halinde hükmün tümüyle temyize tabi nitelik kazandığı” kabul edilmelidir. Yargıtay 12. CD., 18.04.2014 tarih, E. 2014/8639, K. 2014/9611, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

Yargıtay 1938 tarihli içtihadı birleştirme kararıyla; “*harç noktasına yönelik temyiz isteminin hükmün esasına teşmil edilemeyeceğini*” kabul etmiştir¹¹⁵. Yine Yargıtay’a göre; hüküm sadece vekâlet ücreti yönünden temyiz edilmiş ve başkaca bir temyiz talebi de söz konusu değil ise incelemenin sadece “*kişisel hakka ilişkin olan*” vekalet ücreti yönünden yapılması gerekmektedir¹¹⁶.

Bu açıklamalardan hareketle Yargıtay uygulamasında “*tek eylemin bölünmezliği*” ilkesinin kabul edildiği, tek bir sanık hakkında tek bir suç yönünden kurulan hüküm yönünden kısmi kesinleşmenin kabul edilmediği; “*harç*” ve “*vekâlet ücreti*” yönünden ise “*kısmi*” kanun yolu başvurusunun mümkün olduğu ve bu başvurunun da hükmün esasına etki edecek şekilde incelemeyeceğinin kabul edildiği söylenebilir.

Yargıtay’ın, aynı sanığın tek bir eylemi yönünden hapis cezası ile birlikte hükmolunan “*müsadere*” güvenlik tedbirine ilişkin kısmi bir kanun yolu başvurusu yapıp yapılamayacağına ilişkin kararları çelişkilidir.

Yargıtay 2010 ve 2011 yıllarındaki kararlarında; güvenlik tedbirlerine hükmedilmesine ilişkin kararların da hüküm olması nedeniyle temyiz edilebileceğini ve ister mahkûmiyet hükmüyle isterse mahkûmiyet hükmünden bağımsız bir şekilde (CMK m. 256 vd. kapsamında) tesis olunmuş olsun, kısmen temyiz yeteneğinin bulunduğunu ve diğer yönleri itibarıyla kesin olan hükme her yönüyle temyiz edilebilirlik vasfı kazandırdığını kabul etmiştir¹¹⁷.

Yargıtay 2014 yılında verdiği iki karardan ilkinde: “*...[H]ükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına konu müsadere kararlarının da icra edilmesi gerekir. Ancak bu kararlar güvenlik tedbiri niteliğinde olduğundan temyizi kabil kararlardır... asıl mahkumiyet konusu hüküm temyizi kabil olmasa da güvenlik tedbiri CMK’nun 223/1 maddesi gereği hüküm olup temyizi kabil olduğundan bu hükmün temyizen incelenmesine bir engel yoktur*”¹¹⁸ görüşünü benimsemiştir.

İkinci kararında ise: “*...Sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olup, bu karar itiraz kanun yoluna tabi olduğundan, hükmün parçası olan müsadere kararının da itiraz kanun yoluna tabi olması gerekmektedir. Dolayısıyla yerel mahkemece müsadere kararının temyiz kanun yoluna tabi olduğuna karar verilmesi ve Özel Dairece de temyiz isteminin kabulü ile müsadere yönünden sınırlı inceleme yapılması usul ve kanuna aykırıdır*” diyerek, müsadere kararının asıl hükümden (hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararından) bağımsız bir şekilde kanun yoluna götürülemeyeceğini kabul etmiştir¹¹⁹.

115 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 08.06.1938 tarih, E. 1938/2, K. 1938/12, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 26.09.2020.

116 Yargıtay CGK., 22.10.2003 tarih, E. 2003-1376, K. 2003-500, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.09.2020.

117 Yargıtay CGK., 05.10.2010 tarih, E. 2010/237, K. 2010/51; Yargıtay CGK., 15.11.2011 tarih, E. 2011/213, K. 2011/227, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.09.2020.

118 Yargıtay, bu karara konu olayda hâkimin “*...bilinçli olarak tartışmaya neden olmamak için asıl hükümden sonra müsadereye ayrıca hükmettiğini*” kabul etmiştir. Yargıtay CGK., 15.04.2014 tarih, E. 2012/6-1452, K. 2014/195, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.09.2020.

119 Bu kararında Yargıtay, 2010 yılında verilen iki kararına da atıf yaparak: “*...[M]üsadere kararlarının temyiz kanun yoluna tabi olması gerektiği ileri sürülebilir ise de, müsadere kararı ancak temyiz kanun yoluna tabi olmakla birlikte miktar yönünden kesin olan hükmün, şartlarının bulunması halinde temyizen incelenmesine imkân sağlamaktadır. Hükmün*

Yargıtay daha yakın tarihli (2019) bir kararında ise: “Müsadere kararı güvenlik tedbiri olmakla birlikte hükmün bir parçası niteliğinde olup, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıyla birlikte verilen müsadere kararı da bu hükme bağlı olduğundan askıda bir karardır ve hüküm açıklanincaya kadar hukuki sonuç doğurma yeteneği bulunmamaktadır” diyerek müsadere kararının “hükmün parçası” olduğunu ve asıl hükümden ayrılamayacağını kabul etmiştir¹²⁰.

Anayasa Mahkemesine göre ise “...HAGB kararı verilmekle müsadere kararının kesinleştiğinden söz edilemez. Buna göre hükmün açıklanması veya davanın düşürülmesi halinde verilecek kararlar birlikte müsadere kararı istinaf ve/ veya temyiz yoluna tabi [olabilecektir]”¹²¹.

Kanaatimizce, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile birlikte verilen müsadere kararı bir bütün olup, müsadereye ilişkin kısmın bağımsız bir şekilde kanun yoluna götürülebilmesi mümkün değildir. Zira sübut bulan suç ve bu suça ilişkin yaptırım bir bütündür. Bununla birlikte, hükmün müsadereye ilişkin kısmının asıl hükümle bir bütün olduğu ve denetim süresinin sonunda (eğer sanık bu süreyi suç işlemekten geçirir ise) “düşme” kararı verileceği nazara alındığında, müsadere kararına konu eşyanın TCK m. 54/4 hükmü kapsamında, “üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya”nın akıbetinin ne olacağı sorusu akla gelebilir. Denetim süresinin suç işlenmeksizin geçirilmesi sonrasında açıklanması geri bırakılan hüküm bakımından “düşme” kararı verilmekle birlikte, müsadere tabi eşya bakımından ayrı ve yeni bir karar verilmesi gerekmektedir¹²².

Bu açıklamalardan hareketle, Türk öğretisinde bağlantılı ceza davalarının gerçekte birbirinden bağımsız davalar olması ve bağlantılı ceza davalarında her bir sanık hakkında verilen hükümlerin de gerçekte farklı hükümler olması hasebiyle diğer sanıklar hakkındaki hükümlerden bağımsız olarak kanun yoluna götürülebileceği (hatta bu durumda davanın/ hükmün bağımsız niteliği sebebiyle teknik anlamda kısmi kesinleşmeden söz edilemeyeceği) hususunda ittifak bulunduğu söylenebilir. Ancak, tek bir sanık hakkında hükmolunan hükümler bakımından teoride ve uygulamada fikir ayrılığı bulunduğu görülmektedir.

açıklanmasının geri bırakılması kararı ise itiraz kanun yoluna tabi olduğundan, açıklanması geri bırakılan hükmün bir parçası olan müsadere kararı da buna bağlı olarak itiraz kanun yoluna tabi olacağı” kabul etmiştir. Yargıtay CGK., 11.07.2014 tarih, E. 2014/6-66, K. 2014/365, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2020.

120 Yargıtay 8. CD., 11.02.2019 tarih, E. 2018/11549, K. 2019/1789, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.09.2020.

121 Anayasa Mahkemesi, Süleyman Başmeydan Başvurusu [GK], Başvuru No. 2015/6164, par. 48. Karara konu olay bakımından, Yargıtay 19. CD:nin 06.02.2017 tarihli kararının da aynı yönde olduğu anlaşılmaktadır (par. 21).

122 Yargıtay’a göre de “[H]ükmün açıklanmasıyla birlikte hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararın bütün hüküm ve sonuçları ile ortadan kalkacağı gözetildiğinde, mahkemece denetim süresi içinde suç işlenmemesi nedeniyle açılan kamu davasının düşürülmesi kararı ile birlikte suça konu silahın akıbeti hususunda yeniden bir karar verilmesi gerek[ir]”. Yargıtay 8. CD., 11.02.2019 tarih, E. 2018/11549, K. 2019/1789, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.08.2020. Açıklanması geri bırakılan hükümde yer alan müsadereye ilişkin kararın kesinleşmemesi nedeniyle infaz edilmesinin hukuka aykırı olduğu hususunda bkz. İhsan Baştürk, *Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 404-405.

Görüşümüz

Ceza muhakemesinde hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususundaki görüşümüzü muhakemenin konusunu teşkil eden maddi vakıa ve iddianamede maddi vakıa ile ilişkilendirilen sanık/ sanıklar bağlamında (bağlantı müessesesini esas alarak) açıklamayı uygun buluyoruz. Zira yargılama konusu maddi vakıanın ve/ veya maddi vakıa ile ilişkilendirilen sanık sayısının birden fazla olması halinde “kısmi kesinleşme” tartışmasının ortaya çıktığı aşikârdır.

Ceza muhakemesinde hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususunun sanık ve isnat olunan maddi vakıa sayısı esas alınarak belirlenmesi gerektiğini düşündüğümüzden bu şekildeki bir ayrımla konuyu incelemeyi uygun bulduk.

Yapacağımız inceleme bakımından maddi vakıa kavramı; “*asıl maddi vakıa*” (fiil), “*alt maddi vakıa*” (suçun diğer unsurları) ve “*yan maddi vakıa*”yı (suçun özel görünüş şekilleri, kusurluluğu kaldıran/ azaltan sebepleri ve muhakeme şartlarını) içeren tek bir kavram olarak ele alınacaktır¹²³. Bu sebeple, herhangi bir sanık yönünden yargılama konusu maddi vakıa denildiğinde, fiil ile birlikte, suçun diğer unsurları, suçun özel görünüş biçimlerinin ve kusurluluğu azaltan/ kaldıran sebeplerin ve muhakeme şartlarının anlaşılması gerekmektedir.

Yargılamanın süjesi olan sanığın kim olduğu ve yargılama konusu maddi vakıanın ne olduğu hususunda temel alınması gereken ölçüt hiç şüphesiz iddianamedir¹²⁴. Zira yukarıda da açıklandığı üzere CMK m. 225 hükmü ve “*davasız yargılama olmaz/ yargılamanın sınırlılığı*” ilkesi uyarınca iddianame, hükmün “*dayanağı*”, “*konusu*” ve “*sınırı*” olup; hüküm iddianame ile sınırları çizilen alan içerisinde tesis olunmaktadır¹²⁵.

Yargıtay’a göre; “...*hangi fail ve fiili hakkında dava açılmış ise ancak o fail ve fiili hakkında yargılama yapılarak hüküm verilebilecektir.*

... *iddianamede açıklanan ve suç oluşturduğu iddia olunan eylemin dışına çıkılması, dolayısıyla davaya konu edilmeyen fiil veya olaydan dolayı yargılama yapılması ve açılmayan davadan hüküm kurulması kanuna açıkça aykırılık oluşturacaktır. Öğretide “davasız yargılama olmaz” ve “yargılamanın sınırlılığı”*

123 Birtek, *Delil ve İspat*, s. 425 vd.

124 Bu durum öğretide; iddianamenin “*kışı ve eylem unsuru*” olarak tarif edilmektedir. Açıklama için bkz. Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 60.

125 İlke hakkında açıklama için bkz. Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 176. Bu ilkenin, birden fazla sanık veya suçun olduğu olaylarda, iddianamelerin özenli bir şekilde hazırlanmaması ve her bir fiilin iddianamede açıkça gösterilmemesi sebebiyle ihlal edildiği ifade edilmektedir. Ayrıca, böyle bir durumda ilk derece mahkemesinin fiilin dava konusu edilmemesi ve dolayısıyla davanın konusunun bulunmaması sebebiyle “*karar verilmesine yer olmadığına*” karar verme yolunu seçebileceği veya ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunarak fiille ilgili dava açılması halinde yargılamaya devamla bir hüküm kurma yoluna gidebileceği hususunda ayrıntılı açıklama için bkz. Seydi Kaymaz, “Davasız Yargılama Olmaz İlkesinin İhlal Edilmesi ve Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 21/ Özel Sayı, 322, 313.

olarak ifade edilen bu ilke uyarınca hâkim, ancak hakkında dava açılmış bir fiil ve kişi ile ilgili yargılama yapabilecek ve önüne getirilen somut uyumsuzluğu hukuki çözüme kavuşturacaktır^{126,127}.

İddianamede fiilin tanımlanmasından maksat, soyut olarak fiilden söz edilmesi veya fiile ilişkin sevk maddesinin gösterilmesi değildir. Yargıtay'ın da haklı olarak ifade ettiği üzere; bir davada suç oluşturan bir olaydan söz edilmiş olması, o suçtan da dava açıldığı anlamına gelmeyeceğinden;¹²⁸ “iddianamede, yüklenen suçun unsurlarını oluşturan fiil/fiillerin nelerden ibaret olduğunun hiçbir tereddüte yer bırakmayacak biçimde açıklanması zorunludur. Böylelikle sanık; iddianameden üzerine atılı suçun ne olduğunu hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde anlamalı, buna göre savunmasını yapabilmeli ve delillerini sunabilmelidir”¹²⁹.

Kısmi kesinleşmenin mümkün olup olmadığı, tek sanığın tek bir suç nedeniyle yargıldığı dava bakımından “iddianame”; bağlantılı ceza davaları bakımından da “yargılama konusu suç ve sanık sayısı” esas alınarak aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Tek Sanığın Tek Bir Suç Nedeniyle Yargıldığı Dava Bakımından

İddianamede tek bir sanığın ve bu sanığa yüklenen tek bir eylemin (unsurları iddianamede tanımlanan suçun) gösterildiği hallerde, mahiyeti itibarıyla tek bir hüküm bulunduğundan bu halde, hükmün “kısmen kesinleşmesinden” söz edilemez.

Tek sanığın ve tek bir eylemin mevcut olduğu ceza davasında verilen hüküm gerek maddi vakiya ilişkin tespit (fiilin sübutu konusundaki karar) gerekse sübut bulan maddi vakiya uygulanan yaptırım yönünden bütünlük oluşturduğundan bu türden durumlarda “hükmün bölünmezliği” söz konusudur.

Tek bir isnat bakımından birden fazla cezaya (hapis ve adli para cezası) ve güvenlik tedbirlerine hükmolunması halinde, sübut bulan maddi vakıa bölünemeyeceğinden ve bu mezkûr yaptırımların uygulanması maddi vakıanın sübutu ön şartına bağlı olduğundan bu türden bir hükmün maddi vakıa veya yaptırım yönünden kısmen kanun yoluna götürülebilmesi veya kısmen kesinleşebilmesi mümkün değildir. Bu sebeple biz, hapis veya adli para cezası ile birlikte uygulanan güvenlik tedbirlerine

126 Yargıtay CGK., 01.04.2014 tarih, E. 2013/8-134, K. 2014/164, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 29.09.2020.

127 CMK m. 225 hükmü kapsamında bakıldığında, belli bir olay hakkında karar verilmesinin iddianamede gösterilmiş olması şartına bağlandığı ve bu durumun da “yargılama şartı” olduğu; kanun yolu başvurusu üzerine denetim yapan istinaf mahkemesi veya Yargıtay'ın, hükme konu fiilin dava konusu edilmediğini tespit etmesi halinde “düşme” kararı vermesi gerektiği hususunda bkz. Kaymaz, “Davasız Yargılama Olmaz İlkesinin İhlal Edilmesi ve Sonuçları”, s. 301 – 303.

128 Yargıtay CGK., 18.02.2014 tarih, E. 2013/13-274, K. 2014/78, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 29.09.2020.

129 Yargıtay CGK., 20.09.2011 tarih, E. 2011/1-52, K. 2011/180, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 29.09.2020.

(hak yoksunlukları, müsadere vs.) ilişkin kararların tek başına kanun yoluna götürülebileceği ya da kısmen kesinleşebileceği yönündeki düşünceye¹³⁰ katılmıyoruz¹³¹.

CMK m. 256 hükmü kapsamında müstakil bir şekilde hükmolunan “*müsadere*” yönünden, ortada bağımsız ve tek bir hüküm söz konusu olduğundan bu hükme karşı kanun yoluna gidilebilecektir. Kaldı ki, bu durumda tek bir hüküm bulunduğundan kısmi kesinleşmenin mümkün olup olmayacağı yönündeki tartışma da anlamsızdır.

Tek sanık hakkında hazırlanan iddianame kapsamında, gerçekte tek bir suçun unsuru tanımlandığı halde, bu suçun mahkemece farklı vasıflandırılarak – sanki iddianamede iki farklı suçun unsurları tanımlanmış gibi – iki ayrı hüküm kurulabilmesi mümkün değildir.

Sanık hakkında tek maddi vakıya yönünden kurulan hüküm ve bu hükümle bütünlük taşıyan müsadere kararı bağımsız bir şekilde/ kısmen kanun yoluna götürülemediği halde, müsadere kararının sanık dışındaki bir kimse tarafından “*bağımsız/ kısmi*” bir şekilde kanun yoluna götürülebilmesi mümkündür¹³². Bu türden bir kanun yolu başvurusu hükmün kısmen kesinleşmesini engeller. Zira bu halde, kanun yoluna götürülemeyen bir karar ve bu karar ile bütünlük teşkil eden sanık dışındaki bir başkası tarafından kanun yoluna götürülen müsadereye ilişkin karar söz konusudur. Bu sebeple ister sanık isterse sanık dışındaki bir kimse tarafından yapılmış olsun, müsadereye ilişkin bir kanun yolu başvurusu hükmün bir bütün olarak kesinleşmesini (veya kısmen kesinleşmesini) engeller.

Açıklanması geri bırakılan hükümde yer alan müsadereye ilişkin hüküm, maddi vakıya ilişkin (asıl) hükümle bir bütün olduğundan, CMK m. 231/11 kapsamında “*açıklanmadan*” (ve sonrasında usulünce kesinleşmeden) infaz olunamaz. Düşüncemize göre; CMK m. 231/5 hükmünde yer alan “*kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmayacağı*” yönündeki düzenleme güvenlik tedbirini de kapsamaktadır¹³³. Bu sebeple Yargıtay’ın aksi yöndeki (müsaderenin asıl hükümden bağımsız bir şekilde ve asıl hüküm itiraza tabi olduğu halde istinaf kanun yoluna götürülebileceği yönündeki) – istikrarlı olmayan – uygulamasının isabetli olmadığını düşünmekteyiz.

130 Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 939; Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 1661. Kanaatimizce yazarların, bir yandan maddi vakıya ile yaptırımın bölünemeyeceğini savunurken diğer yandan bir yaptırım türü olan müsaderenin mahkûmiyet hükmünden bağımsız bir şekilde kanun yoluna götürülebileceğini ve kısmen kesinleşebileceğini ifade etmeleri kendi içerisinde çelişkilidir.

131 Nitekim Yargıtay da hapis (veya adli para) cezasına ilişkin mahkûmiyetle birlikte tesis olunan hak yoksunluğunun kısmen kanun yoluna götürülemediğini, mahkûmiyet hükmüyle bir bütün olduğunu kabul etmektedir. Yargıtay 12. CD., 18.04.2014 tarih, E. 2014/8639, K. 2014/9611, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

132 Birtok, *İstinaf*, s. 167.

133 Açıklanması geri bırakılan hükümde yer alan müsadereye ilişkin denetim, CMK m. 267 vd. hükümleri kapsamında (açıklanması geri bırakılan hükmün tabi olduğu) itiraz kanun yolunda yapılabilecektir. Zira, Yargıtay’ın – isabetli bulduğumuz – uygulamasına göre: “*İtiraz mercii, o yer Cumhuriyet savcısının suç vasfına yönelik aleyhe başvurusu üzerine incelemesini sadece şekli olarak değil, hem maddi olay hem de hukuki yönden yapmalı, gerekli gördüğünde cevap vermesi için itirazı sanık müdafisine tebliğ etmeli ve Cumhuriyet savcısı ile sanık müdafisini dinlemeli, yine ihtiyaç duyduğu konular varsa gerekli araştırma ve incelemeyi yapmalı ya da bunların yapılmasını sağlamalıdır*”. Yargıtay CGK., 22.1.2013 tarih, E. 2012/10-534, K. 2013/15, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 29.09.2020. İtiraz kanun yolunda yapılacak denetimin kapsamına ilişkin detaylı açıklama için bkz. Cumhuriyet Şahin, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazda İncelemenin Kapsamı”, Prof. Dr. Nur Centele Armağan, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (MÜHF – HAD), 19/2, 2013, 283 vd.

Açıklanması geri bırakılan hükümde yer alan “müsadere” ye ilişkin bölüm, itiraz kanun yolunda asıl hükümle birlikte denetlenabilir. Ayrıca, itiraz edilerek veya itiraz edilmeksizin kesinleşen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonrasında, beş yıllık denetim süresinin suç işlemeksizin geçirilmesi sonrasında, asıl hüküm (mahkûmiyet hükmü) bakımından “düşme” kararı verilmele birlikte TCK m. 54 kapsamında müsadereye tabi eşya yönünden düşme kararı dışında ayrı bir karar verilebilecektir¹³⁴. Müsadereye ilişkin olarak verilen karar mahiyeti itibarıyla TCK m. 257 hükmüne benzer bir “bağımsız/ müstakil” bir karar olduğundan kanun yoluna götürülebilecektir.

İddianamede tek bir eylemin ve tek bir sevk maddesinin gösterildiği durumlarda, “*sanığın temyiz inceleme konusu olan eylemleri ile temyiz inceleme konusu olmayan eylemleri bölünerek ayrı ayrı yazılı şekilde hükümler kurulması*” hukuka aykırıdır¹³⁵.

İddianamede hangi eylemin gösterildiği (hangi suçun unsurlarının açıklandığı) ve “*usuli fiilin*” ne olduğu – yukarıda açıklandığı üzere – hayat algılamasına göre “*hareket, fail, zaman, mekân, konu, araç ve mağdur yönünden bütünlük gösteren*” tarihsel bir olay olarak tespit olunmalıdır.

Ceza muhakemesi sırasında, sanığın eyleminin iddianamede gösterilen sevk maddesi dışında başka bir suç tipine temas ettiğinin anlaşılması halinde, tek bir eylem bölünerek veya iki eylem varmış gibi uygulama yapılarak iddianamede gösterilen suç tipi yönünden “beraat”; değişen suç tipinden de mahkûmiyet hükmü kurulamaz. Bu türden durumlarda CMK m. 225 hükmü kapsamında ek savunma hakkı verilerek tek bir hüküm kurulmalıdır.

Nitekim Yargıtay’a göre de “*Sanığın boşandığı eşi olan müştekiyi değişik tarihlerde arayıp küfrederek taciz içerikli sözler sarf ettiğinden bahisle cinsel taciz ve hakaret suçlarından dolayı mahkemeye açılan kamu davasında dosya kapsamına göre eylemin kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturduğu gerekçesiyle sanığa ek savunma hakkı tanındıktan sonra değişen suç vasfına göre hüküm kurulması gerekirken, eylemin bölünmezliği ilkesine aykırı olacak şekilde cinsel taciz ve hakaret suçlarından beraati ile kişilerin huzur ve sükununu bozma suçundan mahkûmiyetine hükmedilmesi*” hukuka aykırıdır¹³⁶.

Tek sanık hakkında iddianamede unsurları gösterilen tek bir suç yönünden hüküm kurulduğu durumlarda, hükmün birkaç yönden (örneğin hem suçun niteliği, hem yaptırım türü ve miktarı hem de maddi vakianın sübutuna ilişkin birden fazla husus yönünden) istinaf veya temyiz edilmesi halinde, kanun yolu incelemesini yapan merci tarafından, kanun yolu istemine ilişkin hususlardan bir kısmı yönünden “bozma” kararı verilmesi diğer kısım/lar yönünden ise istemlerin/ itirazların reddolunması, reddolunan istemler yönünden (reddolunan kısımlar yönünden) kısmi kesinleşmenin (veya kısmi onamanın) gerçekleştiği şeklinde anlaşılabilir. Zira iddianame kapsamındaki maddi vakia tek ve bir bütün olduğundan, bu bütünlük içerisinde yer alan alt ve yan maddi vakıalar ya da sübut bulan maddi vakıaya ilişkin yaptırım yönünden kısmi

134 Bu yöndeki uygulama için bkz. Yargıtay 8. CD., 11.02.2019 tarih, E. 2018/11549, K. 2019/1789, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 28.08.2020.

135 Yargıtay 8. CD., 14.04.2016 tarih, E. 2016/1913, K. 2016/5037, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

136 Yargıtay 14. CD., 19.11.2014 tarih, E. 2013/3174, K. 2014/12931, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020. “[S]anık tarafından basit tıbbi müdahale ile giderilir nitelikte yaralanması eyleminin, yağma suçunun unsuru olduğu gözetilmeyerek, yağma suçundan beraat kararı, yaralama suçundan ise mahkûmiyet hükmü kurularak eylemin bölünmezliği kuralına aykırı davranılması” hukuka aykırıdır. Yargıtay 6. CD., 07.11.2019 tarih, E. 2016/7563, K. 2019/5310, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

kesinleşme söz konusu olmaz. Zira, maddi vakianın unsurları itibarıyla “bütün” teşkil etmesi ve yaptırımın da maddi vakiya bağlı olması nedeniyle “hükümün bölünmezliği” söz konusudur.

Nitekim Yargıtay’ın uygulaması da bu yöndedir. Yargıtay’a göre; “...teemyizen inceleme sonucunda bozulmasına karar verilmesi halinde tamamen ortadan kalkacak ve Özel Daire ilamında yer alan “suçun sübutuna, suç niteliğine vs. yönelen yerinde görülmeyen sair itirazların reddine” şeklindeki vb. ibareler bozma ilamında değinilmeyen kısımları kesin hüküm haline getirmeyecektir. Bu nedenle, sanığın kasten öldürme suçundan mahkumiyetine dair yerel mahkeme hükmünün Özel Dairece suç niteliğine yönelik itirazlar reddedilerek yalnızca haksız tahrik sebebiyle yapılan indirim miktarı yönünden bozulmasına karar verilmesi üzerine, bozma ilamına uyulmasına karar veren yerel mahkemece, bozma ilamı doğrultusunda haksız tahrik sebebiyle asgari indirim oranına yakın olacak şekilde indirim yapılırken, suçun bu kez kasten yaralama sonucu ölüme neden olma olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir”¹³⁷.

İddianamede unsurları gösterilen tek suç (ve bütünlük arz eden tek maddi vaka) yönünden kurulan hüküm (maddi vakiya bağlı olarak hükmolunan yaptırım) bütünlük taşıdığı halde, münhasıran yargılamaya ilişkin “harç” ve “vekalet ücreti” gibi hususlar bu bütünün parçalarından değildir. Bu sebeple, tek sanık hakkında tek eylem/ suç nedeniyle tesis olunan hüküm bakımından, harç ve vekalet ücreti gibi hususların tek başına kanun yoluna götürülebilmesi mümkün olduğundan “kısmi kesinleşme” de mümkündür. Bu sebeple, hükmün sadece harç veya vekalet ücreti yönünden kanun yoluna götürülmesi halinde, kanun yoluna götürülmeyen maddi vakianın sübutuna ve/veya yaptırımı ilişkin kısımları (mahkûmiyet veya beraat kararları) “kısmen” kesinleşecektir¹³⁸.

Tek Sanığın Birden Fazla Suç Nedeniyle Yargılandığı Dava (Sübjektif Bağlantılı Davalar) Bakımından

CMK m. 8/1 hükmüne göre; bir kişi birden fazla suçtan sanık olur ise “bağlantı” var sayılır. Bu tür bağlantı öğretide dar bağlantı kavramı içerisinde ve “sübjektif bağlantı”¹³⁹ olarak ele alınmaktadır. Sübjektif bağlantıda ortak nokta “fail”¹⁴⁰, “süje”¹⁴¹dir^{142, 143}.

137 Yargıtay CGK., 24.02.2015 tarih, E. 2013/1-622, K. 2015/16, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020. “[S]on karar bir noktadan bozulursa, son kararın bütünü bozulmuş olur. Uyuma şartının gerçekleşmesi ile son karar bütünü ile ortadan kalkar. Bu bağlamda kısmi olsa da kesinleşmeden bahsedilemez”. Yargıtay 6. CD., 26.09.2019 tarih, E. 2019/2044, K. 2019/4503, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 27.09.2020.

138 Böyle bir durumda Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin m. 105/2-i ve j hükümleri uyarınca yazı işleri müdürü tarafından kesinleştirme işleminin (ve buna bağlı işlemlerin) yapılması gerekmektedir.

139 Öztekin Tosun, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, C. 1, 4. Bası, İstanbul: Acar Matbaacılık, 1984, s. 388; Erol Cihan ve Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Beta Yayınevi, 1996, s. 30; Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 217; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C.I, s. 287; Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 202-204.

140 Centel ve Zafer, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 658.

141 Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 217.

142 Uygulamada bu türden bağlantıya “şahsi irtibat” denilmektedir. Yargıtay 19. CD., 02.06.2020 tarih, E. 2020/1330, K. 2020/5071; Yargıtay 5. CD., 26.02.2020 tarih, E. 2017/7124, K. 2020/9259, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020. Yargıtay “süje” esas alınarak kurulan bağlantıya “şahsi irtibat”; obje/ fiil esas alınarak kurulan bağlantıya “fiili irtibat” adını vermektedir. Kanun gereği bağlantının var sayıldığı durumları ifade etmek üzere de “hukuki irtibat” kavramını kullanmaktadır.

143 Öğretide, bağlantılı uyuşmazlıkların farklı yargı kollarını ilgilendirip ilgilendirmemesine göre, tek çeşit – karışık bağlantı

Sübjektif bağlantı halinde, bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyor ise bunlar hakkında birleştirme yapılarak yüksek görevli mahkemede dava açılabilir (CMK m. 9). Kovuşturma aşamasında da sübjektif bağlantı sebebiyle, ayrı ayrı görülen davalar birleştirilebilir (CMK m. 10/1)^{144, 145}.

Ceza muhakemesinde esas olan davaların ayrı ayrı görülmesi olup; birleştirme istisnadır¹⁴⁶. Bununla birlikte, birleştirmede yargılamanın her üç süjesi (iddia, müdafaa, yargılama) açısından yarar bulunması¹⁴⁷ ve birleştirme olağanının bulunması¹⁴⁸ hallerinde bu davaların birleştirilerek görülmesi gerekebilir.

Sübjektif bağlantı halinde ceza davalarının birleştirilmesinde; hakikate daha iyi varılması, çelişik kararların verilmesinin engellenmesi, yargılama işlemlerinin (gereksiz yere) iki kez tekrarlanmasının önlenmesi gibi yararlar mevcut olsa da yargılamanın uzaması gibi bir zarar da söz konusudur¹⁴⁹.

Yargıtay'a göre de "...sanıkların üzerine atılan suçların niteliğine ve iddianamelerde olayın anlatılış biçimine göre; her iki mahkemenin dava dosyaları arasında sanıkları ve suçları yönünden şahsi, hukuki ve fiili irtibat bulunan" davaların birlikte yürütülmesinde yarar bulunmaktadır¹⁵⁰.

Sübjektif bağlantı nedeniyle görülen davalar bakımından, görünürde tek bir dava mevcut olsa da esasında birden fazla davanın birlikte görülmesi ve birden fazla dava hakkında ayrı ayrı karar

ayrımına da yer verilmektedir. Ayrım için bkz. Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 389, 390; Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 218 – 219; Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi, 2008, s. 83. CMK m. 218 hükmünde karışık bağlantıdan dolayı olarak söz edildiği hususunda bkz. Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku -I-*, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019, s. 240.

144 Birleştirme konusundaki esas yetkinin mahkemede olduğu, Cumhuriyet savcısının birleştirerek dava açmasının mahkemeyi bağlayıcı olmadığı, mahkemenin birleştirmeyi uygun bulmaması halinde ayırma imkânına sahip olduğu hususunda bkz. Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 576.

145 TCK m. 42-44 hükümlerinde düzenlenen içtima hallerinde bu türden bir "sübjektif/ şahsi" bağlantının bulunduğu aşikârdır. Nitekim Yargıtay'a göre, zincirleme suçun "tek suç işleme kararının mevcut olması" unsuru yönünden "sübjektif bağlantı" mevcuttur. Yargıtay 21. CD., 15.10.2015 tarih, E. 2015/1413, K. 2015/3951, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

146 Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 217. Bağlantı bakımından fayda ve gereğin bulunup bulunmadığı hususunun kanun koyucu tarafından saptanmasının istisna olduğu ve ceza muhakemesinde kural olarak birleştirmenin "ihtiyari" olduğu hususunda bkz. Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 620; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku -I-*, s. 241. Birleştirme gibi "ayırma"nın da ihtiyari olduğu hususunda bkz. Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 205.

147 Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 661.

148 Bazı hallerde yasa koyucu davaların birleştirilmesini (tamamen veya kısmen) yasaklamaktadır. Örneğin; İİK m. 346/2, Karayolları Trafik Kanunu m. 112 ve Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 17/2 . Birleştirmenin yasal olarak zorunlu kılındığı hallerle ilişkin olarak bkz. 4483 s. K. m. 10.

149 Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 279; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 661; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 203-204; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. I, s. 289 vd. Yargıtay'a göre: "...Sanık hakkında yürütülen yargılamada tüm deliller toplanmış ve ilk derece mahkemesi tarafından hüküm kurulması dışında yapılacak bir muhakeme işlemi kalmamış olduğundan, on dört sanık hakkında rüşvet verme suçundan açılmış kamu davasında savunmaların tespit edilmesi, delillerin toplanması ve kamu davasının sona ermesinin beklenmesi ya da davaların birleştirilerek birlikte görülmesi suretiyle sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri cihetine gidilmesi mutlak bir zorunluluk olmayıp, aksine davaların takdire bağlı olarak birleştirilmesi sanık hakkında yürütülen yargılamanın gereksiz uzamasına, usul işlemlerinin tekrar edilmesi nedeniyle toplumdaki adalet duygusunun zedelenmesine de yol açacaktır". Yargıtay CGK., 11.07.2014 tarih, E. 2014/5-52, K. 2014/354, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

150 Yargıtay 5. CD., 21.01.2016 tarih, E. 2016/394, K. 2016/756, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

verilmesi söz konusudur. Bu sebeple bu türden davalarda, hüküm konusu “suç sayısı kadar dava”¹⁵¹ bulunmaktadır. Nitekim CMK m. 10/3 hükmünde, subjektif bağlantı halini de kapsayacak şekilde bağlantılı ceza davalarının “işin esasına girdikten sonra” ayrılabilmesi (ayrı esasa kaydedilebileceği) açıkça ifade edilmiştir. Bu sebeptir ki subjektif bağlantı halinde görünürde bir dava olsa da mahiyeti itibarıyla birleşen davalar/ suçlar kadar dava söz konusu olmakta ve yine dava sonucunda verilen hüküm bakımından da tek bir hüküm gibi görünse de gerçekte her suç bakımından ayrı ayrı kurulan bağımsız birden fazla hüküm söz konusu olmaktadır^{152, 153}.

Tek sanığın birden fazla suç nedeniyle tek bir davada yargılanması sonucunda mahkemece kurulacak hüküm her bir suç yönünden ayrı ayrı ve diğer suçtan bağımsız olacağından, bir suça ilişkin olan hüküm yönünden kanun yoluna başvurulup diğeri yönünden başvurulmaması muhtemeldir. Bu durumda, hükümler bağımsız nitelik taşıdığı için, kanun yoluna götürülmeyen (suça ilişkin) hüküm kesinleşirken; kanun yoluna götürülen (suça ilişkin) hüküm kesinleşmez ve kanun yoluna götürülmeyen hüküm yönünden “kısmi kesinleşme” durumu ortaya çıkar¹⁵⁴.

Tek sanık hakkında, kanun yoluna götürülmeyen hüküm yönünden “kısmi kesinleşme” söz konusu olacağından bu hükmün kesinleşebilmesi için kanun yoluna götürülen diğer hükmün kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur. Bu sebeple Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin m. 105/2-i ve j hükümleri yarıncı mahkeme yazı işleri müdürlüğünce hükmün kesinleşen kısmına ilişkin “kesinleştirme” işlemlerinin (re’sen veya istem üzerine) yapılması gerekmektedir.

151 Karakurt, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 50.

152 Birleştirilen davalarda verilen hükümlerin bağımsızlıklarını koruduğu hususunda bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. I, s. 288.

153 Zincirleme suç halinin söz konusu olduğu durumlarda TCK m. 43/1 kapsamında “birden fazla suç” mevcut olduğu halde, bütün halinde tek yargılama yapılmakta ve “tek ceza” tesis olunarak bu cezada artırım yapılmaktadır. Zincirleme suç kapsamındaki suçların (zincirin halkalarının) tamamının aynı iddianameye ve davaya konu olması halinde kurulan hüküm maddi vakıa ve yaptırım yönüyle bütünlük arz edeceğinden, bu halde hükmün kısmen (zincir kapsamındaki herhangi bir suç yönünden) kesinleşebilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, zincir kapsamındaki ilk suç hakkında yargılama yapıldı buna ilişkin hükmün kesinleşmesi sonrasında zincirleme suç kapsamındaki diğer suçların ortaya çıkması halinde ise, ilk eylem/ suç yönünden verilen hükmün kesinleşmiş olması nedeniyle bu eylem bakımından kesin hükmün engelleme/ önleme etkisi söz konusu olur. Bu durumda, zincirleme suçun ilk hükmün kesinleşmesi sonrasında ortaya çıkan kısımları bakımından yargılama yapılmalı ve bu eylemler nedeniyle bağımsız ceza tesis olunmak yerine “eksik kalan cezanın tamamlanması” yoluna gidilmelidir. Nitekim Yargıtay’a göre de “...Yirmi gün aralıklarla iki ayrı kişiden temin ettiği esrarın tedarikine ve devrine aracı olan sanık hakkında açılan kamu davalarının birleştirilerek ve sanığa TCK’nın 403/3-4, 404/son, 59. maddelerinin uygulanması suretiyle birinci davada verilen cezanın kesinleştiği göz önünde tutularak, ikinci ve derdest bu davada sanığın sadece TCK’nın 80. maddesiyle yapılacak artırmadaki miktar kadar ek bir ceza ile cezalandırılması gerekirken, oluşu uygun bulunmayan bir gerekçe ile, kamu davasının reddine karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı görülmüştür”. Yargıtay CGK 22.12.1986 tarih ve E. 1986/235, K. 1986/596, Kararı nakleden, Mehmet Uygun, Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoglu, *Ceza Genel Kurulu Kararları*, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1987, s. 151. Zincirleme suç bakımından teselsül meydana getiren fiillerin tek suç sayıldıkları ve bu nedenle hükmün her bir fiil için ayrı ayrı kesinleşeceğinin söylenemeyeceği yönündeki düşünce için bkz. Serdar Talas, *Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2004, s. 47. Bu düşünce, yukarıda izah ettiğimiz örnek bağlamında isabetli olmadığı gibi, TCK m. 43/1 hükmünde zincirleme suç halinde bütün eylemlerin tek suç sayılacağı değil “tek ceza verileceğinin” düzenlenmiş olması ve zincir kapsamındaki her eylemin gerçekte ayrı ve bağımsız bir suç olduğu gerçeği karşısında isabetli değildir. Bu hususta ayrıntılı tartışma ve öğretilerdeki görüşler için bkz. Birtek, *Delil ve İspat*, s. 398, dn. 98.

154 Yukarıda da açıklandığı üzere, esasında bu halde gerçek anlamda kısmi kesinleşme durumu söz konusu değildir.

Birden Çok Sanığın Aynı Suç Nedeniyle Yargılandığı Dava (Objektif Bağlantılı Davalar) Bakımından

CMK m. 8/1 hükmüne göre, bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa “bağlantı” var sayılır. Bu bağlantı türünde bağlantı noktası olay yani “obje” işlenen “fiil” olduğundan, bu tür bağlantı öğretide “*objektif bağlantı*” olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁵. Bu bağlantı türü uygulamada “*fiili irtibat*” olarak ifade edilmektedir^{156,157}.

Bağlantı hükümlerinin uygulanması bakımından fiilin iddianamede yer verilen “*hareket, zaman, mekân, konu, araç, mağdur ve hukuken korunan değer*” unsurları dikkate alınarak belirlenmelidir¹⁵⁸.

Objektif bağlantı bakımından önemli olan husus, yargılama konusu olayda birden fazla sanığın bulunması olduğundan, sanıkların ceza sorumluluklarının türü (fail mi yoksa şerik mi oldukları) önemsizdir¹⁵⁹. Bu nedendir ki kanun “*her ne sıfatla olursa olsun*” ifadesine yer vermiştir. Bu ifade sebebiyle, sanıklar arasında iştirak ilişkisi bulunmasa dahi, birden fazla sanık bakımından yargılama konusu eylemin/ suçun tek olması nedeniyle bağlantı var sayılmaktadır¹⁶⁰. Bununla birlikte, CMK m. 8’de yer alan “*suç*” deyiminden; bir bütün olarak “*suçu oluşturan olay*” anlaşılmalıdır¹⁶¹.

Özellikle iştirak halinde işlenen suçlar bakımından, her failin eylemi diğerinden bağımsız olduğu halde, bu eylem aynı zamanda diğer sanıkların eylemi ile ayrı bir bütünün tamamlayıcı/ ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır¹⁶². Bu sebeptir ki iştirak halinde işlenen suçlar bakımından, faillerin ceza muhakemesi açısından birbirinden bağımsız eylemleri maddi ceza hukuku kapsamında bir bütünün (suçun) parçaları olduğundan¹⁶³, sanıklar arasındaki bağlantıyı fiil sağlamakta¹⁶⁴ ve yargılama hukuku bakımından sağlıklı bir karar verilebilmesi için birlikte yargılanmalarında yarar bulunmaktadır¹⁶⁵.

155 Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 391; Cihan ve Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 30; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 658; Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 217.

156 Yargıtay 15. CD., 26.02.2020 tarih, E. 2019/9297, K. 2020/2855, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

157 Bağlantı, çeşitleri ve sonuçları hakkında açıklama için bkz. Ahmet Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 171.

158 Kelep Pekmez, *Ceza Muhakemesinde Fiil*, s. 151.

159 Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 391; Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 217.

160 Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C.I, s. 389. Bağlantı için iştirak ilişkisinin zorunlu olmadığı hususunda bkz. Özbeke vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 618.

161 Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 82.

162 Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 658; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 10. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2017, s. 501. Dönmezer ve Erman’a göre: “*..mademki şeriklerin her yaptığı hareket, sadece o hareketi yapan şerike değil, fakat bütün şeriklere ait ve sâridir, şu halde, iştirak halinde bir suçta kaç şerik varsa o kadar da fail vardır; suç yalnız asli failin eseri değildir, her şerik suçun asli failidir*”. Açıklama için bkz. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. II, 6. Bası, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1978, s. 519.

163 İspat yönünden, suçun özel görünüş biçimlerinin asıl maddi vakıa (fiil) ile ilişkili ve ispatı zorunlu olan alt maddi vakıalar şeklinde yapılan ayırım ve sınıflandırma için bkz. Birtok, *Delil ve İspat*, s. 425 vd.

164 Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 389.

165 CMK m. 280 hükmünde 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle “*ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması*” hali, istinaf kanun yolunda “*bozma*” kararı verilebilecek haller arasında sayılmıştır. Kanaatimizce, maddede yer verilen “*zorunluluk*” halinden, birleştirmenin yasal olarak “*zorunlu*” olmasından ziyade, maddi gerçeğe ulaşmak açısından zorunluluğun mevcut olması anlaşılmalıdır. Öğretide; “*bağlantı*

Yargıtay'a göre: "Yargılamaların birleştirilmesi, tüm delillerin birlikte tartışılmasını, maddi gerçeğe daha çabuk ulaşılmasını sağlayacak, çelişkili kararlar verilmesini engelleyecektir. Yargılama daha ucuz yapılacak, kararlar arasında çelişki doğmayacaktır. Ağır Ceza Mahkemesinin ve diğer Ağır Ceza Mahkemesinin dosyalarında sanıkların üzerlerine atılı suç tarihinin aynı olup mağdurların gözüaltına alındıklarında işkenceye maruz kaldıklarının iddia edilmiş bulunması ve her iki dava arasında objektif ve sübjektif bağlantının bulunması, ceza yargılamasının amacı olan maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için her iki dosyadaki mevcut delillerin birlikte değerlendirilmesi ve iştirak halinde işlendiği iddia edilen suç nedeniyle davaların birbirlerini etkileyici nitelikte olduğu, dava dosyalarının birinde yer alan bilgiden diğer davada da yararlanılabileceği, çelişkili kararlara neden olunmaması için davaların birleştirilerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekir"¹⁶⁶.

Objektif ya da fiili bağlantının mevcut olduğu olaylarda esasında birden çok uyumsuzluk ve birden çok olay olduğundan, her failin eylemi kendisi açısından ayrı bir yargılamanın konusunu oluşturmaktadır¹⁶⁷. Usul ekonomisi, maddi gerçeğe daha kolay ulaşma amacı ve çelişik kararların çıkmasına engel olunması amacıyla birleştirilmesinde yarar bulunan bu davalar bakımından, tek bir yargılama yapılmış olsa dahi gerçekte birden çok ve bağımsız yargılamanın konusunu oluşturan eylemler mevcut olduğundan, yargılama sonucunda her bir sanık hakkında kurulan hüküm de diğerlerinden bağımsız ve ayrı bir hükümdür.

Örgüt üyeliği suçuna ilişkin yargılamalar bakımından da teknik anlamda bir iştirak söz konusu olmasa (çok failli suçlar içerisinde "yakınsama suçları"¹⁶⁸ olarak kabul edilse) dahi, örgüt üyelerinin eylemleri maddi ceza hukuku açısından "bütünü" teşkil eden bir eylemin bağımsız parçalarını teşkil etmektedir¹⁶⁹. Bu "bağımsız parçalar", "birbirlerini tamamlayan bağımsız parçalar" olabileceği gibi, örgütün amacı ve eylem tarzına göre "birbirine yabancı ve tamamen farklı bağımsız parçalar" da olabilir. Bu sebeple, örgüt üyelerinin eylemleri arasında ilişki bulunması ve eylemlerinin birbirini tamamlaması halinde, bu sanıklar hakkındaki yargılamanın birleştirilerek görülmesinde yarar bulunabilir¹⁷⁰. Ancak, örgüt üyelerinin eylemlerinin birbirinden tamamen bağımsız eylemler olması

sebebiyle bozma kararı ancak objektif ve sübjektif bağlantı halinde ve maddi ceza hukukundan kaynaklanan (zincirleme suç vs.) sebeplerle sınırlı olarak verilebileceği, 7188 sayılı Kanun'un 27'nci maddesinde "zorunluluk"tan bahsedildiği ve geniş ve varsayımsal bağlantı hallerinde "zorunluluk" söz konusu olmadığı için bu bağlantı türlerinde - davaların birlikte görülmesi gerektiğinden bahisle bozma kararı verilmemesi" gerektiği ifade edilmektedir. Açıklama için bkz. Burcu Görkemli, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yolunda Kovuşturma, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 157.

166 Yargıtay 8. CD., 11.04.2013 tarih, E. 2013/2523, K. 2013/11479, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

167 Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 658. Bağlantılı ceza davalarında, birleştirilen ceza davalarının bağımsız olması nedeniyle, bu davalardan birisine katılan kimsenin (katılanın) diğer davaya katılmış sayılması ve diğer sanık hakkındaki hükme karşı kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Açıklama için bkz. Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 88.

168 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017, s. 513; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017, s. 439.

169 Öğretide, çok failli suçların da - Kanun'da yer alan "her ne sıfatla olursa olsun" ifadesi nedeniyle - objektif bağlantı içerisinde değerlendirilmesi gerektiği haklı olarak ifade edilmektedir. Açıklama için bkz. Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 202.

170 Öğretide, "zorunlu iştirak" denilen bu halde yargılama konusu tek fiil olması hasebiyle hükmün kısmi kesinleşmesi sorunu doğmayacağı ifade edilmektedir. Açıklama için bkz. Karakurt, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 48. Kanaatimizce bu düşünce isabetli değildir. Zira, zorunlu iştirak denilen bu halde (yakınsama suçlarında) yargılama konusu tek bir fiil

halinde birbiriyle ilgisiz pek çok örgüt üyesinin davasının birleştirilmesi (veya davaların birleştirilerek yapılması) her bir sanık yönünden maddi gerçeğe ulaştırılmasını zorlaştırabileceği gibi makul sürede yargılanma hakkına ve sanığın savunma hakkına da ciddi zarar verebilecektir.

Birden çok sanığın her ne sıfatla olursa olsun aynı fiil nedeniyle yargılandıkları dava bakımından, her sanığın eylemi yargılama hukuku açısından bağımsız bir muhakemenin konusunu oluşturduğundan, bağlantı sebebiyle birlikte görülen davanın sonucunda her sanık yönünden kurulan hüküm diğer sanıklardan bağımsız ve ayrı bir hükümdür¹⁷¹. Bu sebeple, bir sanığın kendisi hakkındaki hükme karşı kanun yoluna başvurmaması halinde – diğer sanıklar kendileri hakkındaki hükümleri kanun yoluna götürmüş olsalar dahi – kendisi hakkındaki hüküm kesinleşir. Bu türden bir kesinleşme, tek dava bakımından bütünün bir parçası ve kısmi bir kesinleşme olarak görülse dahi, gerçek manada kısmi kesinleşme söz konusu değildir. Zira bu durumda kesinleşen, herhangi bir hükmün belli bir kısmı değil, bağımsız nitelik taşıyan bir hükmün “tamamı”dır. Bu sebeptendir ki, yukarıda da izah olunduğu üzere öğretilerde bu tür bir kesinleşme, gerçek anlamda kısmi kesinleşme olarak kabul edilmemektedir.

Birden çok sanığın birlikte yargılandığı dava bakımından, herhangi bir sanığın kendisi hakkındaki hükme karşı kanun yoluna başvurmaması halinde, diğer sanıklardan bağımsız olarak “kesinleşme” söz konusu olacağından, diğer sanıkların kanun yoluna başvurmuş olması dikkate alınmaksızın, kanun yoluna başvurmayan sanık bakımından kesinleştirme işleminin (re’sen veya istem üzerine) yapılması gerekmektedir. Aynı örgütün faaliyetleri kapsamında suç işlediği iddiasıyla “birbirini tamamlayan bağımsız eylemleri” nedeniyle birlikte yargılanan sanıklar bakımından da kanun yoluna götürülmeyen hükümlerin kanun yoluna götürülen hükümlerden bağımsız bir şekilde kısmen kesinleşmesi mümkün olduğundan, bu hükümler yönünden de kesinleştirme işleminin (re’sen veya istem üzerine) yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi de birden çok sanık hakkında aynı davada verilen karara ilişkin olarak, Yargıtay tarafından verilen “kısmen onama” kararı üzerine yapılan bireysel başvuru yönünden olağan

olsa dahi yargılamanın sonunda her sanık (örgüt üyesi) yönünden verilen hüküm diğerinden bağımsız bir şekilde kanun yoluna götürülebilecek bir hükümdür. Zorunlu iştirak denilen bu hal de bir tür “kanuni/ hukuki” bağlantıdır; ancak bu davaların birleştirilmesi zorunlu değildir. Zira çok sayıda üyesi bulunan ve her biri örgütün amaçları doğrultusunda farklı/ bağımsız eylemleri bulunan bütün örgüt üyelerinin aynı dava kapsamında yargılanabilmesi mümkün olmadığı gibi bu şekildeki bir yargılama da ispat hukuku açısından yarardan ziyade zarar getirir. Maddi ceza hukuku açısından en az üç kişinin varlığının suçun oluşması için zorunlu olması, bu üç sanık hakkında kurulan hükmün de zorunlu olarak bir bütün olduğu anlamına gelmez. Örgüt üyeliği suçuna ilişkin yargılamada, “örgüt” maddi vakıyasına ilişkin olarak tek bir hüküm söz konusu olsa da yargılanan her sanık yönünden birden fazla ve birbirinden bağımsız hüküm söz konusu olacaktır. Bu sebeple, bu tür davalar bakımından da kısmi kesinleşme tartışması söz konusu olabilecektir.

171 Bağlantılı ceza davaları bakımından, davanın sonucunda verilen hükmün yargılamanın yenilenmesi bakımından “bütün” olarak kabul edildiği ve dava “sona ermediği için” yargılamanın kısmen (bir kısım sanıklar yönünden) yenilenmesinin mümkün olmadığı öne sürülmektedir. Görüş için bkz. Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*, s. 49. Bizim de iştirak ettiğimiz görüşe göre ise; bu düşünce yargılamanın yenilenmesi müessesesinin kabulündeki amaçla bağdaşmaz ve yargılamanın yenilenmesi kurumunun kapsamını bir kısım sanıklar aleyhine daraltır. Açıklama için bkz. Karakurt, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 49, 50.

kanun yollarının tüketilmiş olması nedeniyle başvuruyu kabul edilebilir bulmuş ve bu durumdaki sanıklar yönünden kısmi kesinleşmeyi zımnen kabul etmiştir¹⁷².

Yargıtay'a göre de "Çok sanıklı dosyalarda, sanıkların her biri birbirlerinden bağımsız olarak kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir. Kural olarak sanıklardan birinin verilen karara karşı yaptığı kanun yolu başvurusu, diğer sanıklar hakkında verilen hükümleri kapsamaz. Kanun yoluna başvurulmayan diğer sanıklar hakkında verilen hüküm, kanun yoluna başvurma için öngörülen sürenin sonunda kesinleşir. Bu durum, 'davasız yargılama olmaz' ilkesinin bir sonucudur"¹⁷³.

Bağlantı nedeniyle birlikte görülen ceza davaları bakımından; kanun yoluna başvuran sanıklar hakkında kanun yolunda verilen hükmün, hakkındaki hüküm kesinleşen sanığa etkisinin de ele alınması gerekmektedir.

CMK m. 280/3 ve 306 hükümleri kapsamında, istinaf ve temyiz incelemesi sonucunda, hükmün sanık lehine bozulması halinde¹⁷⁴ bozma konusu hususların kanun yoluna başvurmayan (ve bu sebeple de haklarındaki hüküm kesinleşen) sanıklara uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da kanun yoluna başvurmuşçasına bozmadan yararlanmaktadır. Bu durum, kesin hükmün engelleme/önleme etkisinin, sanık yararına kabul edilen özel bir istisnası mahiyetindedir¹⁷⁵.

Kanun yolu başvurusunun "yayıma etkisi" sonucunda ortaya çıkan ve "bozmanın sirayeti"¹⁷⁶ olarak tanımlanan bu halde, hakkındaki hüküm kesinleşen sanığın da lehine olan bozma kararından (eğer ilk hükmü veren mahkeme bozma kararına uyarırsa)¹⁷⁷ adaletsiz sonuçların ortaya çıkmasını engellemek için¹⁷⁸ yararlanması söz konusudur¹⁷⁹.

172 Anayasa Mahkemesi, Sencer Başat ve Diğerleri [GK], Başvuru No: 2013/7800, 18/6/2014, par. 13.

173 Yargıtay CGK., 13.02.2018 tarih, E. 2014/4-129, K. 2018/43, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

174 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu'na göre: "Kanun sadece bozmadan bahsetmiş ise de Yargıtay'ın lehte olarak esasa karar vermesi halinde de diğer sanıkların faydalanmasını kıyas yolu ile kabul etmek lazımdır". Açıklama için bkz. Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1996.

175 Yayılma etkisinin, "davasız yargılama olmaz" ilkesinin bir istisnası olduğu hususunda bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, 591; Mustafa Özener, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s. 703.

176 Faruk Erem, "Bozmanın Sirayeti", *Ankara Barosu Dergisi*, 1 (1963), 7. Sirayet etkisi "yargılamanın genişlemesi" olarak da tanımlanmaktadır. Tanımlama için bkz. Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 597. İstinaf kanun yolu bakımından "bozmanın sirayeti" kavramının isabetli olmadığı bu kavram yerine "istinafın (istinaf başvurusunun) sirayeti" kavramının kullanılması gerektiği hususunda bkz. Birtek, *İstinaf*, s. 60-61.

177 Yargıtay'a göre: "Hükmü temyiz etmeyen ya da temyiz istemi reddedilen sanık, bozma kararının sonucundan yararlanacağı için, öncelikle bozmaya uyulması ve cezanın uygulanmasında temyiz eden sanık lehine yeni bir karar verilmesi zorunludur. Lehe bozma bu takdirde, hükmü temyiz etmeyen sanığa sirayet ettirilecektir. Bunun sonucu olarak önceki kararda direnilmesi hâlinde, sirayetten söz edilemeyecektir. Aksi takdirde temyiz davası açan sanık için kabul edilmeyen bir bozma nedeninin, kanun yoluna başvurmayan sanık lehine kabulü gibi bir sonuca ulaşılacaktır. Bu sonuç ise, temyiz edenin aleyhine, temyiz etmeyen lehine olup çelişkili bir uygulamaya neden olacağından sirayet müessesesinin amacına aykırıdır". Yargıtay CGK., 13.02.2018 tarih, E. 2014/4-129, K. 2018/43, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

178 Öztekin Tosun, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, C. II, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976, s. 177

179 "...[T]emyiz kanun yolu bakımından, gerek 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda gerekse 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, ilgili hükümlerdeki koşullar olduğu takdirde, temyiz edenler lehine oluşacak durumdan, temyiz yoluna başvurmayan, süresinden sonra başvuran veya temyize başvurmakla beraber başvurusu kabul edilmeyen sanıkların da yararlanmaları kabul edilmiştir. Buna; "bozmanın sirayeti", "bozma kararının genişleme etkisi" ya da "teşmili (yayıma) etkisi" denilmektedir". Yargıtay CGK., 13.02.2018 tarih, e. 2014/4-129, K. 2018/43, www.kazanci.com.tr. Erişim

Öğretide, bozmanın sirayetinin söz konusu olduğu durumlarda kesinleşen hükmün infazının geri bırakılması¹⁸⁰, bozmadan sonra yapılacak yargılamaya diğer sanıkların da dâhil edilmesi¹⁸¹ ve bu sanıklar hakkındaki kesinleşen hükmün “kaldırılarak” yeni bir hüküm kurulması gerektiği¹⁸² kabul edilmektedir.¹⁸³

2019 yılında 5275 sayılı CGTİHK'nin m. 17/A hükmünde yapılan düzenleme ile istinaf veya temyiz yolunda verilen kararın hakkındaki hüküm kesinleşen sanık hakkında nasıl uygulanacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre: “Birlikte işlenmiş olup da 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 280 inci maddesinin üçüncü fıkrası ve 306 ncı maddesinin uygulanma olanağının bulunduğu hâllerde, hükmü veren ilk derece mahkemesinden infazın ertelenmesine veya durdurulmasına ilişkin karar verilmesi istenebilir. Karar verilmeden önce Cumhuriyet savcısı ve hükümlünün görüşlerini yazılı olarak bildirmesi istenebilir. Karar, duruşma açılmaksızın verilir ve bu karara karşı itiraz yoluna gidilebilir. Erteleme veya durdurma talebinin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir”.

Zikrolunan düzenlemeyle birlikte, belli bir (ya da birkaç) sanık yönünden kısmen kesinleşen hükmün, sanık yararına ortadan kaldırılarak yeni bir hüküm tesis edilebileceği hallerde infazın ertelenmesi veya durdurulması hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme kapsamında, yeniden tesis olunacak hüküm de hiç şüphesiz diğer sanıklar hakkında kurulan hükümden bağımsız ve ayrı bir hüküm niteliği taşıyacaktır.

Birden Çok Sanığın Farklı Suçlar Nedeniyle Yargılandığı Dava Bakımından

CMK m. 8/2 hükmü kapsamında; suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır. Bu hallerde, fiil ve fail yönünden bir

Tarihi: 30.09.2020. İlk hüküm veren mahkemenin direnme kararı vermesi halinde, bozma kararının sirayet etmeyeceği hususunda bkz. Yargıtay CGK., 26.01.2010 tarih, E. 2009/7-260, K. 2010/2, www.kazanci.com. Erişim Tarihi:30.09.2020. Lehe kanununun değerlendirmesi amacıyla yapılan bozma kararının sirayet etmeyeceği hususunda bkz. Yargıtay CGK., 18.09.2007 tarih, E. 2007/8-125, K. 2007/186, www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 30.09.2020.

180 Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1662.

181 Yurtcan, *CMK Şerhi*, CII, s. 1428; Ramazan Keklik, “Ceza Yargılamasına İlişkin Temyiz Yasa Yolunda Yargıtay Kararları Üzerine Yapılacak İşlemlerin Kronolojik İncelemesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6 (2015), s. 223. Yayılma etkisinin, ancak hükmü temyiz etmeyen sanık lehine sonuç doğmasıyla birlikte kabul etmek yerine; henüz kanun yoluna başvurulduğu anda hükmü karşı istinaf kanun yoluna başvurmaya sanığa bilgi verilerek kanun yolunda bu sanık lehine bir sonuç ortaya çıktığında bu sonucun da sanığa bildirilmesinin düzenlenmesi gerektiği öne sürülmektedir. Açıklama için bkz. Birtek, *İstinaf*, s. 70.

182 Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017, s. 252.

183 Bozmanın sirayeti durumunun söz konusu olduğu hallerde hükmün kısmen kesinleşip kesinleşmediği tartışması yapılmaksızın bütünüyle “kesinleşmediği” öne sürülmektedir ki; kanaatimizce bu düşünce isabetli değildir. Görüş için bkz. Talas, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 47. Bizim de katıldığımız aksi düşünce için bkz. Karakurt, *Yargılamanın Yenilenmesi*, s. 49. Bu görüşe göre; kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen bir hüküm olduğu halde, gelecekte ve belirsiz bir zamanda lehine yapılabilecek bir bozma nedeniyle kesinleşen hükmün kesinleşmediği ya da bir tür “kesinleşmenin askıda kaldığı” gibi bir sonuç ortaya çıkar ki, bu türden bir sonuç hem ceza muhakemesi hukukunun kurallarıyla hem de infaz hukukunun kurallarıyla bağdaşmaz.

bağlantı söz konusu olmasa dahi, kanun koyucu bağlantının *varsayılabileceğini*¹⁸⁴ ve bu türden davaların birlikte görülebileceğini kabul etmiştir. Bu durum öğretilerde, dar bağlantı başlığı ele alınmaktadır¹⁸⁵. Bağlantının bu türünde, yargılama konusu asıl fiilden sonra işlenen ve maddi ceza hukuku yönünden bütünüyle bağımsız ve ayrı bir suç olan haller mevcuttur.

Varsayımsal bağlantı halinde, birden fazla ve farklı suç nedeniyle birden fazla dava açılması gerekirken; bağlantı varsayılarak birden çok sanık birden fazla suç nedeniyle tek bir dava kapsamında yargılanabilmektedir.

Varsayımsal (hukuki) bağlantının söz konusu olduğu durumlarda, suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiillerini işlediği iddia olunan sanık hakkında tesis olunan hükmün, aynı karar içerisinde yazılmış olsa dahi asıl suça ilişkin hükümden ayrı ve bağımsız bir hüküm olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu sebeple, varsayımsal bağlantı nedeniyle asıl suçla birlikte yargılama yapılan hallerde, mahkemenin bu fiilleri işlediği iddia olunan sanık hakkında kuracağı hükmün kanun yoluna götürülmemek suretiyle asıl suça ilişkin hükümden bağımsız bir şekilde “kısmen” kesinleşmesi mümkündür.

Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiillerine ilişkin olarak verilen hükmün kanun yoluna götürülmemesi halinde, bu hükümler (ve bu fiiller nedeniyle yargılanan sanıklar) hakkında kesinleştirme işleminin (re’sen veya istek üzerine) yapılması gerekmektedir.

CMK m. 11 hükmüne göre; mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse, bu bağlantı objektif veya sübjektif bir bağlantı olmasa bile, birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

Kanun’da geniş bağlantının özellikleri gösterilmemiş olsa da öğretilerde; uyuşmazlıklar arasında zaman, yer, işleniş biçimi, saikler bakımından veya önceki fiille sonraki fiilin kolaylaştırılması gibi bir bağlantının olması geniş bağlantı sebebiyle birleştirme kararı verilebilecek haller arasında sayılmıştır¹⁸⁶.

Öğretilerde “geniş bağlantı” olarak tanımlanan bu halde, bir mahkemenin¹⁸⁷ kendi önünde bulunan (yetkili olduğu) işleri birleştirerek karar vermesi söz konusudur¹⁸⁸. Ancak geniş bağlantı sebebiyle davaların birleştirilebilmesi için de birleştirmeye ilişkin olarak yukarıda zikrolunan şartların

184 Öğretilerde bu tür bağlantı “varsayımsal bağlantı” olarak tanımlanmaktadır. Tanımlama için bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. I, s. 287. Kanaatimizce Yargıtay uygulamasında zikrolunan “hukuki irtibat” kavramı “varsayımsal bağlantı” kavramına karşı gelmektedir. Bu tür bağlantının suç nedeniyle ortaya çıkan bir bağlantı olması hasebiyle objektif bağlantı içerisinde sayıldığı hususunda bkz. Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 389.

185 Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. I, s. 287.

186 Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 659.

187 CMK m. 16 hükmüne göre; her biri değişik mahkemelerin yetkisi içinde bulunan bağlantılı ceza davaları, yetkili mahkemelerden herhangi birisinde birleştirilerek görülebileceğinden, bağlantılı ceza davalarının aynı mahkemede bulunması, bağlantı nedeniyle birleştirme için zorunlu bir unsur değildir.

188 Tosun, *Türk Suç Muhakemesi*, C. I, s. 391. Bu türden davaların birleştirilerek görülmesinde “ispat kolaylığı” söz konusu olduğu hususunda bkz. Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 659.

(birleştirmenin mümkün olması, birleştirmede yarar bulunması vs.) mevcut olması gerekmektedir. Zira ceza muhakemesinde esas olan her davanın bağımsız ve ayrı bir dava şeklinde görülmesidir.

CMK m. 11 hükmü kapsamında geniş bağlantı sebebiyle birlikte görülen davaların, özü itibarıyla bağımsız ceza davası olduğundan, birleştirilen davalar ve bu davalar kapsamındaki her bir sanık yönünden birleştirilen dava kapsamında tek bir hüküm kurulsa dahi, bu hüküm kapsamında sanık sayısı kadar hüküm mevcut olacaktır. Geniş bağlantı sebebiyle birleştirilerek tek bir dava kapsamında yapılan yargılama sonucunda herhangi bir sanık hakkında tesis olunan hükme karşı kanun yoluna başvurulmaması halinde, diğer hükümler yönünden kanun yolu başvuru yapıp yapılmamasından bağımsız olarak kısmi kesinleşme söz konusu olduğundan, kesinleştirme işleminin (re'sen veya istem üzerine) yapılması gerekmektedir.

IV. SONUÇ

Bir sanığın tek bir olay nedeniyle yargılandığı ceza davası bakımından hükmün şekli ve maddi anlamda ne zaman ve ne şekilde kesinleştiği konusunda herhangi bir belirsizlik ya da tartışma söz konusu değildir. Ancak tek sanığın birden fazla olay/ suç nedeniyle yargılandığı dava kapsamında birden fazla hüküm tesis olunduğu veya birden fazla sanığın tek veya farklı olaylar nedeniyle birlikte yargılandığı davalar bakımından her bir sanık yönünden kurulacak hükmün diğerlerinden bağımsız bir şekilde (kısmen) kesinleşip kesinleşemeyeceğinin belirlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Özellikle özel hukuk ve idare hukuku bağlantılı ceza uyuşmazlıkları yönünden, ceza mahkemesinin uyuşmazlığı çözen kararının kesinleşmesi bağlantılı bu uyuşmazlıkların çözümüne de doğrudan etki edebilecektir. Örneğin; ceza muhakemesine konu olay nedeniyle aynı zamanda disiplin soruşturması başlatılması halinde, ceza muhakemesinin sonuçlanması ve ceza davasındaki kararın kesinleşmesi, disiplin soruşturmasına doğrudan etki edebilecek niteliktedir. Yine, kamu görevlisi olan sanık bakımından, bir ceza davasının derdest olmasının içerisinde bulunulan statüye ilişkin pek çok durum (terfi, atama vs.) bakımından doğrudan etkili olduğu yadsınamaz.

Kısmi kesinleşmenin mümkün olup olmadığı, tek sanığın tek bir suç nedeniyle yargılandığı dava bakımından iddianame; bağlantılı ceza davaları bakımından da yargılama konusu suç ve sanık sayısı esas alınarak ortaya konulabilir.

Tek sanığın tek suç nedeniyle yargılandığı dava bakımından, maddi vakıa ve maddi vakıaya ilişkin hüküm bir bütün olduğundan, “*hükmün bölünmezliği*” ilkesi gereğince, kısmi kesinleşme söz konusu olmaz. Bu sebeple, bu türden bir davada, maddi vakıanın sübutuna ilişkin hüküm ile ispat olunan maddi vakıaya ilişkin yaptırımın (ceza ve güvenlik tedbirinin) kısmen kanun yoluna götürüldüğünden bahisle kanun yoluna götürülmeyen kısmın kesinleştiğinden söz edilemez. Bununla birlikte, maddi vakıa ve bu vakıaya ilişkin yaptırımdan oluşan “*bütün*”ün dışında kalan, harç veya vekalet ücreti gibi yargılama usulüne ilişkin hususlar yönünden hükmün kısmen kanun yoluna götürülmesi mümkün olduğundan, kanun yoluna götürülmeyen kısım kesinleşir.

Tek sanığın birden fazla suç nedeniyle yargılandığı davalar ile birden fazla sanığın aynı veya birden fazla suç nedeniyle yargılandığı davaların “bağlantı” sebebiyle birlikte görülmesi ve birlikte karara bağlanması bu davaların “bütün” olduğunu göstermez. Bu hallerde, gerçekte birden fazla ve birbirinden bağımsız ceza davaları söz konusudur. Bağlantı nedeniyle birlikte görülen ceza davalarında kurulan hükümde, sanık sayısı kadar “birbirinden bağımsız” hüküm söz konusu olacağından, bu hükümlerin bir kısmının kanun yoluna götürülüp diğer bir kısmının kanun yoluna götürülmemesi mümkündür.

Bağlantı nedeniyle birlikte görülerek karara bağlanan ceza davaları bakımından tek bir hükümle sonuçlandırılmış olsa dahi gerçekte birbirinden bağımsız hükümler mevcut olduğundan kanun yoluna götürülmeyen hüküm bakımından kısmi kesinleşme mümkündür. Zira bu davalar bakımından hükümden önce CMK m. 10/3 hükmü kapsamında ayırma/ tefrik kararı verilerek (ayrı bir esas alarak) ayrı bir hüküm kurulduğunda, bu hükmün şekli anlamda (ayrıldığı davadan bağımsız olarak) kesinleşmesi mümkün olduğundan, aynı sonucun tefrik kararı verilmeksizin tek bir dava neticesinde verilen hüküm yönünden de kabul edilmesi gerekir. Aksinin kabulü mantık kurallarıyla çelişir.

Kısmi kesinleşmenin söz konusu olduğu hallerde, hükmü veren mahkemenin yazı işleri müdürlüğüne kural olarak re’sen veya istem üzerine kesinleştirme işleminin yapılması gerekmektedir. Bu yönde bir uygulamanın yapılmaması halinde, kendisi hakkında beraat kararı verilen sanığın, diğer sanıklar hakkındaki – belki de uzun yıllar sürecek – kanun yolu incelemesinin tamamlanmasını beklemesi gibi (hakkındaki ceza davasının beraatle sonuçlandığı halde) ağır bir sonuca katlanması gerekecektir. Hiç şüphesiz bu halde, beraat eden ve hakkındaki beraat hükmü “şekli anlamda kesinleşen” sanığın adil yargılanma hakkının (lekelenmeme ve unutulma hakkının) ve özel hayatın gizliliğine saygı hakkının ağır bir tehdit altında kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, Ahmet Hulusi, *Ceza Muhakemesi Bağlamında Yargı Mercileri Kararlarının Birbirleri Üzerindeki Etkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Akyürek, Güçlü, *Yargılamanın Yenilenmesi* (Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Artuç, Mustafa ve Tahir Hırslı, *Hüküm Kurma Esasları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Baştürk, İhsan, *Hükmün Açıklanmasının Ertelemesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Birtek, Fatih, AİHM, *Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*. 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Birtek, Fatih, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Cebeci, Şeyma, *Türk Ceza Hukuku Bağlamında Ne Bis İn İdem İlkesi*. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi), 2008.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 15. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2018.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. 10. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2017.
- Cihan, Erol ve Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1996.
- Cihan, Erol ve Feridun Yenisey, “Ne Bis İn İdem” İlkesi”, “Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı”. Ed. Köksal Bayraktar, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayını, 2004: 219-224.

- Çakmut, Özlem Yenerer, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemesinin Verdiği Hüküm". *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XI/ 3-4 (2007): 29-61.
- Deniz, İsmail, *Ceza Muhakemesinde Hüküm*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. C. II, 6. Bası, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1978.
- Erdem, Mustafa Ruhan, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010.
- Erem, Faruk, "Bozmanın Sirayeti". *Ankara Barosu Dergisi*, 1 (1963): 5-8.
- Erem, Faruk, *Ceza Usulü Hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1973.
- Giyik, Abdulkaki, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Akıl Hastalığı*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020
- Gökçen, Ahmet, Murat Balcı, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Gölcüklü, Feyyaz, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "Adil Yargılama". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49/1 (1994): 199-234.
- Görkemli, Burcu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yolunda Kovuşturma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.
- Gössel, Karl Heinz, "İstinaf Kanun Yolu Hakkında Sistemantik Açıklama", Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12/159-160 (2017): 57-70.
- Kantar, Baha, *Ceza Muhakemeleri Usulü*. 4. Bası, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1957.
- Karakehya, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 1. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2015.
- Karakurt, Ahu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Kaymaz, Seydi, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Kaymaz, Seydi, "Davasız Yargılama Olmaz İlkesinin İhlal Edilmesi ve Sonuçları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, 21/ Özel Sayı: 295-326.
- Keklik, Ramazan, "Ceza Yargılamasına İlişkin Temyiz Yasa Yolunda Yargıtay Kararları Üzerine Yapılacak İşlemlerin Kronolojik İncelemesi". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6 (2015): 185-225.
- Kelep Pekmez, Tuğba, *Ceza Muhakemesinde Fiil*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Keskin, Serap, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1997.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Kunter, Nurullah, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. 8. Baskı, İstanbul: Kazancı Matbaacılık Sanayi, 1986.
- Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhuğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. Onsekizinci Bası, İstanbul: Beta Basım, 2010.
- Nişancı, Dilaver, *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Özbek, Veli Özer, vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Sekizinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.
- Özen, Mustafa, "Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz)" İlkesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14/1, (2010): 389-417.
- Özen, Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Özgen, Eralp, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Özgenç, İzzet, "Non Bis İn İdem Kuralının Milletlerarası Değeri ve TCK'nun 10/A Maddesi Hükümüne İlişkin Değerlendirme". *Yargıtay Dergisi*, 28/3 (Temmuz 2002): 323-358.

- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 13. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Özkan, Faruk, "Türk Hukukunda Non Bis In Idem İlkesi". Haz. Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul: *İstanbul Barosu Yayınları*, 2010.
- Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Esra Alan Akcan, Özdem Özyayın, Efser Erden Tütüncü, Derya Altınok Villemin ve Mehmet Can Tok, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Schroeder, Friedrich ve Torsten Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Çev. Salih Oktar, İstanbul: Yetkin Yayınları, 2019.
- Soyaslan, Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 7. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Şahin, Cumhur, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazda İncelemenin Kapsamı". Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (MÜHF – HAD), 19/2, 2013: 283-293.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku –I-*. 10. Bası, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Talas, Serdar, *Ceza Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2004.
- Taner, M. Tahir, *Ceza Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1945.
- Toroslu, Nevzat ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2008.
- Tosun, Öztekin, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*. C. II, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976.
- Tosun, Öztekin, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*. C. 1, 4. Bası, İstanbul: Acar Matbaacılık, 1984.
- Ünver, Naci, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları ve Bireysel Başvuru Hakkı*. Ankara: Tüze Yayıncılık, 1998.
- Ünver, Yener ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. C. 3, 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Yenisey, Feridun, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1979.
- Yenisey, Feridun, *Milletlerarası Ceza Hukuku*. İstanbul: Beta Basım, 1988.
- Yenisey, Feridun, *Duruşma ve Kanun Yolları*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1990.
- Yenisey, Feridun ve Salih Oktar, *Alman Ceza Muhakemesi Kanunu*. Almanca Metin – Türkçe Çeviri, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Yurtcan, Erdener, *Kesin Hüküm*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları No. 57, 1987.
- Yurtcan, Erdener, *CMK Şerhi*. C. II, 7. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Yurtcan, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*. 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.